

(ร่าง)
กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

(ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๔

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มีภารกิจหลักในการจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬากับการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๙) ซึ่งจะสิ้นสุดระยะเวลาของแผนในปี ๒๕๕๙ ดังนั้นเพื่อให้ทันเวลาในการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับต่อไปในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ดำเนินการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔ ซึ่งเป็นแผนระยะยาว ๑๕ ปี เพื่อเป็นแผนแม่บทสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

ในการดำเนินการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔ สำนักงานเลขาธิการสภาศึกษานำเน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดความครอบคลุม และเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง อันจะทำให้สามารถขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสภาการศึกษาได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจ ด้านจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญ ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ธรรมใจ เป็นประธาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจ ด้านจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและประชุมเชิงปฏิบัติการ

(ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔

ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แล้วช่วยร่างกรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔ ซึ่งหลังจากนี้ จะได้นำไปรับฟังความคิดเห็นทั้งในกรุงเทพฯ และใน ๔ ภูมิภาค เพื่อนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับแก้เพิ่มเติมสาระใน (ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมทั้งจัดทำรายละเอียดของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔ ต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจ ด้านจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งทำให้ “(ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔” ฉบับนี้แล้วเสร็จสมบูรณ์ในเบื้องต้น และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะร่วมกันผลักดันให้การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔ เสร็จสมบูรณ์บรรลุตามเป้าหมายต่อไป

(นายกมล รอดคล้าย)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
● (ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔	๑
๑. วิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (Vision)	๖
๒. จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา (Goals)	๗
๓. ความคาดหวังของแผนการศึกษาแห่งชาติ (Aspiration)	๘
๔. เป้าหมายสุดท้ายของแผนการศึกษาแห่งชาติ (Ends)	๑๐
๕. หลักการ/แนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design)	๑๒
๖. แนวทางการจัดการศึกษา (Means)	๑๙
๗. ปัจจัย/เงื่อนไขความสำเร็จ (Key Success Factors)	๒๘
๘. ยุทธศาสตร์ มาตรการ ตัวชี้วัด และหน่วยงานรับผิดชอบ	๒๙
● ภาคผนวก	
ก. สภาพปัญหาและความท้าทาย และผลที่เกิดขึ้น ของระบบการศึกษา	๔๕
ข. สภาพบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย	๕๕

(ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔^๑

(ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔ ฉบับนี้ ได้จัดทำขึ้นมาเพื่อทดแทนแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๙) ซึ่งจะสิ้นสุดในปี ๒๕๕๙ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ จึงได้เสนอคณะกรรมการสภาการศึกษา เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจ ด้านจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญ ดร.อนุสรณ์ ธรรมใจ เป็นประธานอนุกรรมการฯ เพื่อจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔^๒

^๑ คณะกรรมการสภาการศึกษา ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๙ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ ได้มีมติเห็นชอบหลักการของ (ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔ ตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเสนอ และให้รับข้อสังเกตของคณะกรรมการฯ ไปพิจารณาปรับแก้ไขตามความเหมาะสม

^๒ คณะกรรมการสภาการศึกษา ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘ ได้มีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจด้านการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ลงนามคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการฯ เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘

เพื่อให้การจัดทำ (ร่าง) กรอบทิศทางการศึกษาแห่งชาติ ดังกล่าว มีความละเอียดรอบคอบ และครอบคลุมทุกมิติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะเลขานุการคณะอนุกรรมการฯ จึงได้ดำเนินการติดตามประเมินผลแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๙) รวมทั้งดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในประเด็นสาระสำคัญที่มีผลกระทบต่อระบบการศึกษา ในช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘ อาทิ การปฏิรูปการเรียนรู้ การกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาตามแนวทางการบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน การปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครู การปฏิรูประบบทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา รวมทั้งการศึกษาวินิจฉัยประเด็นเกี่ยวกับ “แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ ๒๑” ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวได้นำมาเป็นข้อมูลในการจัดทำข้อเสนอนโยบายด้านการศึกษาของคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา ตลอดจนข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) และสภาพัฒนาการศึกษาระดับชาติ (สปช.) ในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘ และนำมาเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำ (ร่าง) กรอบทิศทางการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔ อีกทางหนึ่งด้วย

นอกจากการศึกษาสภาพปัญหาและข้อเท็จจริงของระบบการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ยังได้ศึกษาบริบทแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองที่ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาด้วย รวมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรที่ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ การติดตามผลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ กรอบทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒

พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ และกรอบแนวทางการดำเนินงานแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดทำ (ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ให้มีการบูรณาการเชื่อมโยงและสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน ภายใต้บริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความเป็นพลวัตและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

(ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ซึ่งจะเริ่มดำเนินการในปี ๒๕๖๐ จะเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งที่อยู่ในกระทรวงศึกษาธิการและนอกกระทรวงศึกษาธิการ ได้นำไปเป็นกรอบและแนวทางการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับพลเมืองทุกช่วงวัย ตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิต ให้บรรลุผลตามเป้าหมายของแผนฯ โดยจุดมุ่งหมายที่สำคัญของแผนคือ การมุ่งเน้นการประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และการศึกษาเพื่อการมีงานทำและสร้างงานได้ ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความเป็นพลวัต ภายใต้สังคมแห่งปัญญา (Wisdom-Based Society) สังคมแห่งการเรียนรู้ (Lifelong Learning Society) และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Supportive Learning Environment) เพื่อให้พลเมืองสามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วในอีก ๑๕ ปีข้างหน้า

นอกจากปัญหาวิกฤตของการศึกษาไทยที่สะสมมานาน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความแตกต่างของคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระหว่างสถานศึกษา ปัญหาการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ปัญหาความเหลื่อมล้ำใน

โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ปัญหาสถานศึกษาขนาดเล็ก
ในชนบท ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง แม้กระทั่งการกระจาย
อำนาจไปสู่สถานศึกษาแต่ก็บริหารและจัดการที่ขาดความรับผิดชอบต่อ
ผู้เรียน มุ่งผลิตในเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ และผลิตกำลังคนไม่สนองตอบ
ความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ผู้สำเร็จการศึกษา
ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผล และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ
ที่ ๒๑ และสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลิตภาพของ
กำลังแรงงานภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ประเทศไทยกำลังเผชิญ
ในขณะนี้ ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลก
ศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งเป็นแรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ อาทิ
กระแสการเปลี่ยนแปลงจากศตวรรษแห่งอเมริกาสู่ศตวรรษแห่งเอเชีย
แรงขับเคลื่อนในระดับภูมิภาคซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ภายใต้
กรอบความร่วมมือทวิภาคีและพหุภาคี อาทิ การรวมกลุ่มของประชาคม
อาเซียน การรวมกลุ่มของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งกระแสการเปลี่ยนแกน
อำนาจจากภาครัฐและเอกชนสู่ภาคประชาชน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่
สำคัญที่เกิดขึ้นบนโลก ภายใต้ทุนนิยมโลกที่ประเทศไทยไม่สามารถ
หลีกเลี่ยงได้ รวมทั้งแรงกดดันจากภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤต
เช่นกัน อาทิ ความเหลื่อมล้ำของโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา
ที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ปัญหาวิกฤตด้าน
ความมั่นคง ปัญหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและครัวเรือน
รวมทั้งปัญหาการก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลาง ตลอดจนการ
เปลี่ยนแปลงไปตามพลวัตแบบก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศและ
นวัตกรรมใหม่ ที่สามารถยกระดับการพัฒนาการศึกษาแบบก้าวกระโดดซึ่ง
เสมือนหนึ่งเป็นสะพานเชื่อมและนำพาองค์ความรู้อันมากมายมหาศาลมา

ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการศึกษาได้อย่างรอบด้าน ที่ทุกภาคส่วนของสังคมต้องร่วมมือกันค้นหาทางออก

ปัญหาของการศึกษาที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็น**ปัญหาเชิงโครงสร้าง** และระบบการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ ติดขัดกับระบบความคิดแบบเดิม ไม่คิดออกนอกกรอบ ทำให้โครงสร้างและระบบการศึกษาก้าวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัต และไม่สามารถวิวัฒน์ตนเองให้พัฒนาไปสู่ระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ภายใต้แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบมีส่วนร่วม (Inclusive Growth) ที่พลเมืองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง และบริบทของการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) เพื่อให้พลเมืองสามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งสามารถยกฐานะและชนชั้นทางสังคม อันนำไปสู่การสร้างความสำเร็จร่วมกันในสังคมของชนในชาติ และลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมให้มีความทัดเทียมกันมากขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวพ้นกับดักประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศพัฒนาใน ๑๕ ปีข้างหน้า

(ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ จะเป็นเสมือนหนึ่งแผนที่นำทางให้ระบบการศึกษาไทยสามารถพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทุนมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคลให้เต็มตามศักยภาพสำหรับประชากรทุกช่วงวัย ตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิตที่ประชาชนสามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษา ๕ ประการ ได้แก่ การเข้าถึง (Access) ความเท่าเทียม (Equity) คุณภาพ (Quality)

ประสิทธิภาพ (Efficiency) และการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่เป็นพลวัต ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง เป้าหมาย สุดท้ายของแผน หลักการ/แนวคิด และยุทธศาสตร์/มาตรการเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ดังนี้

๑. วิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (Vision)

ให้ความสำคัญกับการสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นกลไกหลักของการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทุนมนุษย์ และรองรับการศึกษา การเรียนรู้ และความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ ๒๑^๓

^๓ ประกอบด้วย

- ๑) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นบนโลก อาทิ กระแสการเปลี่ยนแปลงจากศตวรรษแห่งอเมริกาสู่ศตวรรษแห่งเอเชีย กระแสการเปลี่ยนแปลงจากยุคแห่งความมั่งคั่งสู่ยุคแห่งความสุดโต่งทั้งธรรมชาติ การเมืองและธุรกิจ และกระแสการเริ่มเปลี่ยนแกนอำนาจจากภาครัฐและเอกชนสู่ภาคประชาชน
- ๒) แรงขับเคลื่อนในระดับภูมิภาค (Regional Force) ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของภูมิภาค ภายใต้กรอบความร่วมมือทวิภาคีและพหุภาคี ได้แก่ การรวมกลุ่มของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) การรวมกลุ่มของเอเชียตะวันออก (Regional Comprehensive Economic Partnership : RCEP)
- ๓) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issue) อาทิ ความเหลื่อมล้ำ วิฤกตด้านความมั่นคง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและครัวเรือน รวมทั้งการก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลาง
- ๔) ยุทธศาสตร์ของประเทศ (Country Strategy) อาทิ ยุทธศาสตร์การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (Growth & Competitiveness) ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสบนความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม (Inclusive Growth) ยุทธศาสตร์การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Growth) และยุทธศาสตร์การปรับสมดุลและพัฒนาาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายในการยกระดับคุณภาพการศึกษา

๒. จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา (Goals)

การศึกษาเป็นเครื่องมือ/กลไกในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเป็นพลเมือง^๔ (เป็นคนดี มีวินัย เป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพของสังคม ประเทศ และของโลก) มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ (สามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดความสนใจ) และดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข (มีงานทำ มีอาชีพ มีรายได้ รวมทั้งสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมพหุวัฒนธรรมที่เป็นพลวัตในโลกศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง)

^๔ ประกอบด้วย

- ๑) คุณลักษณะนิสัย/พฤติกรรมที่พึงประสงค์ : เป็นพฤติกรรมที่พลเมืองพึงปฏิบัติให้เป็นนิสัยที่ติดตัวไปตลอดชีวิต ประกอบด้วย การดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของร่างกายให้เจริญเติบโตอย่างเหมาะสมตามวัย การสร้างลักษณะนิสัยในการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีสมรรถนะที่พึงประสงค์ มีจิตสาธารณะ มีความกระตือรือร้น (Active Citizen) ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และมีค่านิยมของความเป็นพลเมือง
- ๒) มุ่งองค์ความรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ ๒๑ : เป็นความรู้เบื้องต้นที่สำคัญของการดำรงชีวิตอย่างรอบด้านในสังคมอย่างมีความสุข ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้อำนาจเศรษฐกิจและสังคมที่มีการแข่งขันอย่างเสรี และไร้พรมแดน
- ๓) มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ (21th Century Skills) เป็นทักษะการเรียนรู้ของพลเมืองที่ต้องติดตัวไปตลอดชีวิต ตั้งแต่อยู่ในวัยเรียนและเข้าสู่กำลังแรงงาน ประกอบด้วย ทักษะ ความรู้ความสามารถและสมรรถนะตามมาตรฐานหลักสูตร ซึ่งเป็นความรู้ขั้นพื้นฐาน (Basic Literacy) ตามระดับและประเภทการศึกษา และ
- ๔) มีทักษะการดำรงชีวิต (Life Skill) : เป็นทักษะที่บ่งบอกถึงศักยภาพ ความสามารถ และสมรรถนะที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข โดยไม่เป็นภาระกับสังคม ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทักษะทางสังคม ทักษะในการสร้างจินตนาการ ทักษะการทำงานและความก้าวหน้าในอาชีพ (Career Progress) ทักษะในการสร้างทรัพย์สินทางปัญญา และทักษะการสร้างงานสร้างอาชีพด้วยตนเอง

๓. ความคาดหวังของแผนการศึกษาแห่งชาติ (Aspiration)

■ ลดความแตกต่างในคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระหว่างสถานศึกษา

- สถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนสามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด

- สถานศึกษามีความเชี่ยวชาญและความเป็นเลิศในการผลิตและพัฒนากำลังคนที่สนองตอบความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ รวมทั้งความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ ๒๑

■ เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน

- ประชากรทุกคนที่อยู่ในวัยเรียนได้รับการศึกษาไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคล

- ประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ผ่านระบบการทดสอบ วัดและประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ทั้งการเรียนรู้จากการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย และประสบการณ์จากการทำงาน ผ่านการสะสมหน่วยการเรียนรู้ และการเทียบโอน เพื่อยกระดับคุณวุฒิตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

■ กระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่สถานศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

- สถานศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน มีศักยภาพและความพร้อม สามารถเปลี่ยนสถานะเป็นสถานศึกษานิตិบุคคลในกำกับ เพื่อความเป็นอิสระคล่องตัว และรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน

- สถานศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน แต่ขาดศักยภาพและความพร้อม ได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนสถานะเป็นสถานศึกษานิติบุคคลในกำกับ เพื่อความเป็นอิสระคล่องตัว และรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน

■ เพิ่มประสิทธิภาพและลดความสูญเปล่าของการบริหารจัดการ เพื่อรองรับการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ภายใต้การกำกับของรัฐ

- ลดบทบาท อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและขนาดของหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จากการเป็นผู้จัดการศึกษาเป็นหลัก มาเป็นผู้กำกับนโยบาย แผน มาตรฐาน ส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม ประเมินผล ควบคู่กับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา

- ควบรวมสถานศึกษาที่มีขนาดและจำนวนผู้เรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และไม่อยู่ในสภาพและสถานะของความเป็นโรงเรียน มีครูไม่ครบชั้น ไม่ได้คุณภาพมาตรฐานและประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เพื่อให้มีจำนวนและขนาดสถานศึกษาที่เหมาะสม ภายใต้บริบทของโครงสร้างประชากรที่ลดลงอย่างต่อเนื่องในอีก ๓๐ ปีข้างหน้า โดยเปลี่ยนสถานภาพเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตามความต้องการจำเป็น

- ส่งเสริมสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตในคณะ/สาขาวิชาที่สถาบันมีความเชี่ยวชาญเพื่อความเป็นเลิศ หรือเป็นความ

ต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ และลดการผลิตบัณฑิต
ในคณะ/สาขาวิชาที่เกินความต้องการของตลาดแรงงาน

- ควบรวมสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้มีจำนวนและขนาดที่เหมาะสมกับการผลิตกำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด
แรงงานและการพัฒนาประเทศในอนาคต

■ **สร้างการมีส่วนร่วมในการระดมทุนและการสนองทุนเพื่อ
การศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม**

- ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและ
ความพร้อม เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทุนและสนองทุนเพื่อการศึกษา
โดยเฉพาะสถานประกอบการ สถาบัน/องค์กรต่าง ๆ ในสังคม และผู้เรียน

๔. เป้าหมายสุดท้ายของแผนการศึกษาแห่งชาติ (Ends)

■ ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สามารถเป็น
กลไกในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทุนมนุษย์
(Productivity) ที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและ
การพัฒนาประเทศ เพื่อให้ประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักของประเทศที่มี
รายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างยั่งยืน ภายใต้พลวัตของโลก
ศตวรรษที่ ๒๑

■ ประชากรทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาค
ทางการศึกษาและการเรียนรู้ จากระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น
หลากหลาย และสนองตอบความต้องการของผู้เรียน เพื่อยกระดับ

ชนชั้นของสังคม^๕ ภายใต้ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Based Economy) ที่เอื้อต่อการสร้างสังคมแห่งปัญญาและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ที่ประชาชนสามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

- ผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษา ได้รับการพัฒนาขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคล และมีคุณลักษณะนิสัย/พฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีองค์ความรู้ที่สำคัญและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ รวมทั้งทักษะการดำรงชีวิต และทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ

- ภาคการศึกษามีทรัพยากรและทุนที่เพียงพอสำหรับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานจากการมีส่วนร่วมในการระดมทุนและสนองทุนเพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม ผ่านการเสียภาษีตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง การบริจาค และการร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

- สถานศึกษามีระบบการบริหารและการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ด้วยคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล สามารถให้บริการการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของบริบทเชิงพื้นที่ ระดับประเทศ และระดับภูมิภาค ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของการบริการด้านการศึกษา ในภูมิภาคอาเซียน (Hub for Education) และเป็นภาคเศรษฐกิจหนึ่งของระบบเศรษฐกิจของประเทศและของภูมิภาคที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทย

^๕ ผ่านกระบวนการศึกษาและการเรียนรู้ โดยมีระบบการทดสอบ วัดและประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน เพื่อยกระดับคุณภาพตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

๕. หลักการ/แนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design)

■ รัฐมีหน้าที่จัดการ^๖ ให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถพัฒนาขีดความสามารถที่มีอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคลให้เต็มตามศักยภาพ จากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม^๗ เพื่อยกฐานะและชนชั้นในสังคม อันนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้

■ รัฐจะประกันโอกาสและความเสมอภาค^๘ ในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงเพศ ศิวิลี ชนชั้น เชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม

^๖ หมายถึง รัฐมีหน้าที่กำกับดูแลและบริหารจัดการให้มีบริการการศึกษาที่เพียงพอกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อเป็นหลักประกันให้กับพลเมืองในการได้รับการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะในการทำงานของแต่ละบุคคลให้ไปได้ไกลที่สุดเท่าที่ศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคลพึงมี ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ด้วยระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย สนองตอบความต้องการของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิต ภายใต้ระบบเศรษฐกิจสังคมฐานความรู้ สังคมแห่งปัญญา และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ที่พลเมืองสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ ๒๑

^๗ รัฐสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่รัฐไม่จำเป็นต้องเป็นผู้จัดการศึกษาทั้งหมด เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาภายใต้กฎ กติกาการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

^๘ โอกาสและความเสมอภาคของพลเมืองในการได้รับบริการการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม มิได้หมายความว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสูงเท่ากันทุกคน เนื่องจากคุณภาพและมาตรฐานของแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมาก และรัฐก็ไม่สามารถดำเนินการให้ทุกสถานศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานเท่าเทียมกัน แต่รัฐสามารถประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด ซึ่งผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึง

โอกาสเหล่านั้นด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม อันเป็นการสร้างความเสมอภาคในแนวนอน (horizontal equity) สำหรับพลเมืองทุกคน โดยไม่จำกัดเพศ ศิวิสี เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างในคุณภาพและมาตรฐานระหว่างสถานศึกษานั้น รัฐสามารถดำเนินการเพื่อลดช่องว่างของความแตกต่างเหล่านั้นให้ลดลงได้ แต่ไม่ควรทำให้คุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานคงที่หรือลดลง สำหรับสถานศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด รัฐควรยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาเหล่านั้นให้มีคุณภาพและมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนดหรือสูงกว่า นอกจากนี้ ภายใต้บริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีศักยภาพและขีดความสามารถที่แตกต่างกัน กลุ่มคนที่มีศักยภาพและขีดความสามารถสูงกว่าย่อมมีโอกาสเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสูง แต่มิได้หมายความว่ากลุ่มคนที่ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ด้อยโอกาส ยากจน จะไม่สามารถเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสูง หากบุคคลเหล่านี้มีศักยภาพและขีดความสามารถสูง เช่นเดียวกัน โดยรัฐจะให้การส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคลเหล่านั้นได้เข้าศึกษาในสถานศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสูง ตามศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคล โดยไม่มีข้อจำกัดด้านการเงิน ด้วยการให้ทุนการศึกษา รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเรียน ค่าครองชีพระหว่างเรียน ตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล เพื่อเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคที่เท่าเทียมและเป็นธรรม ซึ่งเป็นการสร้างความเสมอภาคในแนวตั้ง (vertical equity) เพื่อให้ผู้ที่เสียเปรียบด้อยโอกาส ยากจน สามารถเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่ดีและคุณภาพทัดเทียมกับผู้เรียนปกติทั่วไป

ด้วยวิธีการดังกล่าว แม้ว่าคุณภาพและมาตรฐานของแต่ละสถานศึกษาจะมีความแตกต่างกัน แต่รัฐสามารถประกันคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาทุกแห่งให้มีคุณภาพมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด ซึ่งเป็นหลักประกันคุณภาพและมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐพึงให้กับผู้เรียนทุกคน และผู้เรียนสามารถเข้าศึกษาและเรียนรู้ในสถานศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานแตกต่างกันตามศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถที่มีอยู่ในตัวตนของแต่ละคนให้ไปได้ไกลที่สุดเท่าที่ความสามารถของแต่ละคนพึงมี

ที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นที่มาของความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในการได้รับโอกาสทางการศึกษาตามศักยภาพและความสามารถของแต่ละคน โดยไม่มีปัจจัยด้านการเงินมาเป็นอุปสรรคในการเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ ด้วยเหตุนี้ ภาระของรัฐที่มีต่อพลเมืองจึงเป็นภาระที่ต้องรับผิดชอบต่อโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาของคนทุกกลุ่มให้สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ ตามศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคล

■ **แยกบทบาท อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐ^๙**
 ในฐานะผู้กำกับนโยบายและแผน^{๑๐} ผู้กำกับการศึกษา^{๑๑} ผู้ประเมินผล
 การศึกษา^{๑๒} ผู้ส่งเสริม สนับสนุน^{๑๓} และผู้จัดการศึกษา^{๑๔} ออกจากกัน
 เพื่อมิให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน และนำมาซึ่งการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่ง
 คุณภาพและมาตรฐาน ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ภายใต้ความเป็น
 อิสระที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

^๙ บทบาท อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐที่ดำเนินการในปัจจุบันเป็นการจัดระบบ
 การศึกษาที่รวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ด้วยกฎ กติกา ระเบียบ วิธีปฏิบัติที่กำหนดโดย
 หน่วยงานส่วนกลางและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งแบ่งโครงสร้างความรับผิดชอบการจัด
 การศึกษาตามระดับ/ประเภทการศึกษา โดยมีบทบาทอำนาจหน้าที่ทั้งในฐานะผู้กำกับนโยบาย
 แผน มาตรฐาน ติดตามประเมินผล และส่งเสริมสนับสนุน ภายในหน่วยงานเดียวกัน เมื่อระบบ
 การบริหารจัดการเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจ รวมทั้งมีการจัดตั้งหน่วยงานส่วนกลางในส่วน
 ภูมิภาคเพื่อเป็นตัวแทนของหน่วยงานส่วนกลางขึ้นมา ย่อมส่งผลให้สายการบังคับบัญชา
 ความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น การบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาจึงเป็นการบริหาร
 และจัดการตามอำนาจที่ได้รับมอบจากหน่วยงานส่วนกลาง และต้องบริหารและจัดการศึกษาให้
 เป็นไปตามกฎ กติกา ระเบียบ วิธีปฏิบัติที่กำหนด (rule driven) โดยผู้บริหารสถานศึกษาไม่
 สามารถใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจเชิงบริหารจัดการตามที่ต้องการ (management driven)
 เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่มีความแตกต่างและหลากหลายตามบริบทของแต่ละ
 พื้นที่ได้

การดำเนินบทบาทของหน่วยงานส่วนกลางที่ผูกขาดอำนาจการจัดการศึกษาไว้ที่หน่วยงาน
 ส่วนกลาง นอกจากจะทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาไม่ตอบสนองความต้องการของ
 ผู้เรียน ยังทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาขาดความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษาที่ให้กับผู้เรียน
 แต่กลับแสดงความรับผิดชอบต่อเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานส่วนกลางในฐานะผู้มีอำนาจ
 และสร้างภาระกับหน่วยงานส่วนกลางในการกำกับดูแลสถานศึกษาซึ่งกระจายตามพื้นที่ต่าง ๆ
 จำนวนมาก แต่ไม่สามารถกำกับได้อย่างทั่วถึง จนละเลยบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการกำกับ
 นโยบาย แผน มาตรฐาน ติดตามประเมินผล และส่งเสริมสนับสนุน ซึ่งเป็นบทบาทหลักของ

หน่วยงานส่วนกลางที่ควรให้ความสำคัญมากกว่า เนื่องจากบทบาทในการจัดการศึกษาควรเป็น บทบาทและความรับผิดชอบของสถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด

การรวมอำนาจของหน่วยงานส่วนกลาง ทั้งในฐานะผู้จัดการศึกษา ผู้กำกับนโยบาย แผน มาตรฐาน ติดตามประเมินผล และส่งเสริมสนับสนุนไว้ในหน่วยงานเดียวกัน โดยมีสถานศึกษา ในความรับผิดชอบของตนเอง จำแนกตามหน่วยงาน ย่อมมีผลให้การดำเนินนโยบายการศึกษา ของหน่วยงานหนึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาของอีกหน่วยงานหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากข้อเสนอโยบายของหน่วยงานหนึ่ง ย่อมเอื้อประโยชน์ให้กับสถานศึกษาในความ รับผิดชอบ ซึ่งนำมาซึ่งข้อเสนอโยบายที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน (conflict of interest) โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และก่อให้เกิดการบิดเบือนกลไกตลาด และสร้างความได้เปรียบเสียเปรียบ ระหว่างสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับ/ประเภทการศึกษาเดียวกัน (distortion) และนำมา ซึ่งการผูกขาดในตลาดบริการการศึกษา ซึ่งไม่เป็นผลดีทั้งต่อผู้เรียน ผู้จัดการศึกษา รัฐ สังคม และประเทศชาติ

การแยกบทบาทอำนาจหน้าที่ระหว่างผู้กำกับ (Regulator) กับผู้จัดการศึกษา (Provider) ออกจากกัน เพื่อมิให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างผู้กำกับกับผู้จัดการศึกษา และทำให้ บทบาทของหน่วยงานผู้กำกับกับหน่วยงานผู้จัดการศึกษามีความรับผิดชอบต่อตามบทบาทอำนาจ หน้าที่ที่ชัดเจน เพื่อความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน

^{๑๐} บทบาทของรัฐในการกำกับนโยบายและแผนการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตามยุทธศาสตร์ แนวทาง ภายใต้แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่ส่งผลกระทบต่อการยกระดับ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การลด ความแตกต่างในคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระหว่างสถานศึกษา การเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารและการจัดการ ฯลฯ

^{๑๑} บทบาทของรัฐในการกำกับการศึกษาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ อาทิ มาตรฐาน หลักสูตร มาตรฐานการจัดการเรียนการสอน มาตรฐานสถานศึกษา (ได้แก่ ด้านการบริหาร จัดการ การประกันคุณภาพภายใน การประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ ของผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา) มาตรฐานการวัดและ ประเมินผล ฯลฯ ภายใต้กฎ ระเบียบ กติกา ข้อบังคับ แนวปฏิบัติ โดยไม่เลือกปฏิบัติ ระหว่างสถานศึกษาของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน สถานประกอบการ มูลนิธิ วัสดุ สภาคฯ ฯลฯ

■ รัฐพึงปฏิบัติต่อสถานศึกษา (ทั้งสถานศึกษาของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน สถานประกอบการ องค์กรเอกชน มูลนิธิ เป็นต้น) ภายใต้กฎ กติกา ระเบียบ วิธีปฏิบัติ ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

^{๑๒} บทบาทของรัฐในการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ทั้งด้านผลการดำเนินงาน (Performance Audit) การบริหารจัดการ (Management Audit) และการเงิน (Financial Audit) ที่บูรณาการและเชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ระบบการประกันคุณภาพภายใน การประเมินคุณภาพภายนอก และการติดตามประเมินผลของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

^{๑๓} บทบาทของรัฐในการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรมในการให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาโดยรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน สถานประกอบการ มูลนิธิ วัด สมาคม เป็นต้น รวมทั้งการกำกับหรือการแทรกแซงกลไกตลาดเพื่อให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ผ่านมาตรการทางการคลัง (มาตรการทางภาษี) และมาตรการทางการเงิน (การจัดสรรเงินผ่านด้านอุปทานหรือสถานศึกษา การจัดสรรเงินผ่านด้านอุปสงค์หรือตัวผู้เรียน ในรูปของทุนการศึกษา (Grants) การจัดสรรเงินสมทบ (Matching Fund) การให้เงินกู้ยืมอัตราดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan)) โดยมีตัวชี้วัด (Key Performance Indicator) ทั้งด้านผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และ/หรือผลกระทบ (Impact) เพื่อกำกับการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามบทบาทอำนาจหน้าที่และภารกิจ

^{๑๔} บทบาทของรัฐในการจัดการศึกษา ภายใต้หลักการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา เพื่อความเป็นอิสระคล่องตัว และสามารถตัดสินใจเชิงบริหารและจัดการศึกษาด้วยคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาที่แสดงความรับผิดชอบต่อผู้เรียน

■ ทุกภาคส่วนของสังคม^{๑๕} ซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการได้รับการศึกษาของพลเมือง ต้องมีส่วนร่วมระดมทุนและร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ผ่านการเสียภาษีตามหลักความสามารถในการจ่าย (Ability to Pay) ซึ่งเป็นหน้าที่ของพลเมือง และการบริจาค รวมทั้งมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายตามอัตราค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการเรียน ค่าบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นที่ได้รับเกินกว่าคุณภาพมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนดตามอัตราที่สถานศึกษาเรียกเก็บ^{๑๖} ตามหลักประโยชน์ที่ได้รับ (Benefit Principle)^{๑๗}

■ สถานศึกษาต้องบริหารและจัดการศึกษาที่แสดงความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อคุณภาพและมาตรฐานของบริการการศึกษาที่ให้แก่ผู้เรียน ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด)^{๑๘}

^{๑๕} อาทิ ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สถานประกอบการ บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ มูลนิธิ สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่น ๆ

^{๑๖} สถานศึกษาสามารถเรียกเก็บค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการเรียน ค่าบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นที่สะท้อนต้นทุน ในอัตราที่แตกต่างกันตามคุณภาพมาตรฐานของบริการการศึกษาที่ให้แก่ผู้เรียน

^{๑๗} อ้างแล้ว ตาม ^๕ เพื่อให้ภาคการศึกษามีทรัพยากรเพียงพอในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน ด้วยความรับผิดชอบต่อผู้เรียน จากการมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายในการได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นที่ผู้เรียนได้รับจากบริการที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน

^{๑๘} ความยั่งยืนและการดำรงอยู่ของสถานศึกษาต้องเป็นการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพมาตรฐาน ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ภายใต้อุปสรรคที่กำกับของรัฐ (Regulated Market)

■ รัฐจะกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนากำลังคน จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา คณะ/สาขาวิชา ที่สนองตอบความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ เพื่อใช้เป็นกรอบในการส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา

■ หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน ต้องมีความยืดหยุ่น หลากหลาย สนองตอบความต้องการของผู้เรียน ทั้งผู้ที่อยู่ในวัยเรียน และผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ และเป็นไปเพื่อสร้างคุณลักษณะนิสัย/พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ องค์ความรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ ๒๑ และทักษะการดำรงชีวิต รวมทั้งพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ที่ผู้เรียนสามารถทดสอบ วัดและประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) เพื่อสะสมหน่วยการเรียนรู้ และเทียบโอน ทั้งการเรียนรู้ผ่านการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานเพื่อยกระดับคุณวุฒิตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

๖. แนวทางการจัดการศึกษา (Means)

การบริหารและการจัดการ

■ การกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาเพื่อความเป็นอิสระ^{๑๙} คล่องตัวในการบริหารจัดการที่แสดงความรับผิดชอบต่อผู้เรียน^{๒๐} ภายใต้การกำกับและการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ และการแบ่งบทบาทอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจน โดยให้สถานศึกษาที่มีศักยภาพและความพร้อมสามารถเปลี่ยนสถานะเป็นสถานศึกษานิติบุคคลในกำกับ

■ สถานศึกษาที่มีสถานะเป็นสถานศึกษานิติบุคคลในกำกับ จะมีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ดังนี้

- การสรรหาและคัดเลือกกรรมการสถานศึกษา เป็นอำนาจของหน่วยงานที่เป็นเจ้าของสถานศึกษา (Owner) หากกรรมการสถานศึกษาไม่สามารถบริหารและจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมาย หน่วยงานที่เป็นเจ้าของสถานศึกษาต้องรับผิดชอบต่อ

- การสรรหาและคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษา เป็นอำนาจของคณะกรรมการสถานศึกษา หากผู้บริหารไม่สามารถบริหารจัดการให้บรรลุผลตามเป้าหมาย กรรมการสถานศึกษาต้องรับผิดชอบต่อ

^{๑๙} เมื่อกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา บทบาทอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคต้องลดลง และเพิ่มบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการกำกับนโยบาย แผน มาตรฐาน ส่งเสริมสนับสนุน ติดตามประเมินผล รวมทั้งส่งเสริมการทำงานของกลไกตลาดให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

^{๒๐} สายงานการบังคับบัญชาระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคกับสถานศึกษาที่สั้นลง จะช่วยลดความสูญเสียเปล่าที่เกิดขึ้นจากความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการระหว่างหน่วยงาน

- การสรรหาและคัดเลือกครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา หากครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่สามารถดำเนินงานให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับผิดชอบ

■ สถานศึกษามีหน้าที่รวบรวม บันทึกข้อมูล และรายงานผลการพัฒนาการศึกษา ที่บูรณาการและเชื่อมโยงกับระบบการประกันคุณภาพภายใน การประเมินคุณภาพภายนอก^{๒๑} ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจด้านการบริหารจัดการของสถานศึกษา รวมทั้งการติดตามประเมินผล การกำหนดนโยบายและแผน การกำกับจัดการศึกษา และการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งเปิดเผยข้อมูลให้สาธารณชนได้รับทราบ ทั้งฝ่ายผู้จัดการศึกษาและผู้รับบริการการศึกษา^{๒๒} ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งของการส่งเสริมการทำงานของกลไกตลาดให้มีประสิทธิภาพ

^{๒๑} ประกอบด้วย ผลการดำเนินงาน (Performance Audit) การบริหารจัดการ (Management Audit) และการเงิน (Financial Audit)

^{๒๒} ทั้งสถานศึกษาและผู้เรียนสามารถรับรู้ถึงคุณภาพและมาตรฐานของบริการการศึกษา และราคาของบริการที่สะท้อนผ่านอัตราค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการเรียน ค่าบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นที่ผู้เรียนได้รับ และสถานศึกษาเรียกเก็บจากผู้เรียน ซึ่งแตกต่างกันตามคุณภาพและบริการที่ได้รับ โดยผู้เรียน (ผู้ปกครอง) เป็นผู้ตัดสินใจเลือกเข้าเรียนในสถานศึกษาตามที่ต้องการ

■ การบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษา (ครูใหญ่) เป็นผู้บริหารจัดการด้านวิชาการ^{๒๓} ส่วนผู้จัดการศึกษาเป็นผู้บริหารและจัดการด้านบริหารทั่วไป^{๒๔} โดยมีบุคลากรสนับสนุนเป็นผู้ดำเนินงานด้านการบริหารจัดการและการบริหารงานทั่วไป^{๒๕}

■ รัฐจะจัดให้มีสถาบันพัฒนากรรมการสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่อบรมและพัฒนาผู้ที่จะทำหน้าที่กรรมการสถานศึกษา และต้องผ่านการประเมิน เพื่อเป็นหลักประกันว่า กรรมการสถานศึกษาสามารถกำกับบริหาร และจัดการศึกษาด้วยคุณภาพมาตรฐาน เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน

■ สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาและการเรียนรู้ ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้บริการการศึกษาและการเรียนรู้แก่พลเมืองทั้งผู้ที่อยู่ในวัยเรียนและผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน

^{๒๓} อาทิ การกำหนดและพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การทดสอบ วัด ประเมินผล ผู้เรียน รวมทั้งการกำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูให้เป็นไปตามมาตรฐานและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน

^{๒๔} อาทิ การบริหารงานบุคคล การเงิน บัญชีและพัสดุ การดูแล บำรุงรักษาครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ รวมทั้งการบริหารงานทั่วไป ได้แก่ ค่าสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การรายงานผลการดำเนินงาน การกำกับดูแลระบบการประกันคุณภาพภายในที่บูรณาการและเชื่อมโยงกับการประเมินคุณภาพภายนอก และการติดตามประเมินผลของหน่วยงานส่วนกลาง ฯลฯ

^{๒๕} สถานศึกษาต้องมีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าขนาดที่เหมาะสม (optimum size) ที่สะท้อนประสิทธิภาพอันเกิดจากการประหยัดเนื่องจากขนาด (economy of scale)

■ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาต้องเชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน ผ่านการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา สถานประกอบการ สมาคมวิชาชีพ เพื่อผลิตกำลังคนที่มีทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

■ ระบบการทดสอบ วัดและประเมิน ต้องสามารถเทียบโอนผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ของผู้ที่ผ่านการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย และการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน เพื่อสะสมหน่วยการเรียนรู้ และการเทียบโอนเพื่อยกระดับคุณวุฒิ ตามหลักการของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

■ สถาบันผลิตครูต้องผลิตบัณฑิตสาขาวิชาชีพครูตามมาตรฐานหลักสูตร^{๒๖} และสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา (สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา)

^{๒๖} สถาบันผลิตครู สถานศึกษา และสมาคมวิชาชีพครู ต้องร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาวิชาชีพครูมีทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลผู้เรียน มีจิตวิญญาณของความเป็นครู รวมทั้งสามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะนิสัย/พฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ทักษะการดำรงชีวิต และมีความเป็นพลเมือง

- ระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาในวิชาชีพครู ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และคุณสมบัติที่กำหนดเพื่อให้ได้ผู้เรียนที่มีศักยภาพและความสามารถตรงตามความต้องการ และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู

- การสรรหาคัดเลือกและบรรจุครูใหม่ ให้เปลี่ยนสถานะเป็นพนักงานของรัฐ ด้วยระบบสัญญาจ้าง และได้รับเงินเดือนค่าตอบแทนรวมทั้งสิทธิประโยชน์ไม่ต่ำกว่าการเป็นข้าราชการ

- การดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ให้เปลี่ยนมาเป็นระบบการสรรหาและคัดเลือกโดยกรรมการสถานศึกษา ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่งไม่เกิน ๔ ปี และมีสิทธิได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา หากได้รับการคัดเลือก หากพ้นวาระการดำรงตำแหน่งหรือมิได้อยู่ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ให้กลับมาเป็นครูผู้สอนเช่นเดิม

- ระบบการพัฒนาผู้บริหาร ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ต้องเป็นไปตามความต้องการของผู้บริหาร ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และสามารถทดสอบ วัดและประเมินทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อยกระดับสมรรถนะของวิชาชีพครูให้มีคุณภาพและมาตรฐานในระดับที่สูงขึ้น

- เงินเดือน ค่าตอบแทนของผู้บริหาร ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เป็นไปตามผลงานและความสามารถ และมีระบบสัญญาจ้าง รวมทั้งสิทธิประโยชน์ต้องไม่น้อยกว่าที่ข้าราชการได้รับ ซึ่งมีได้ขึ้นอยู่กับบัญชีเงินเดือนข้าราชการ เพื่อให้สามารถเลือกครูที่เก่งเข้ามาสอนหรือเลือกผู้บริหารที่มีความสามารถเข้ามาบริหาร

ระบบทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา

■ ปรับระบบการจัดสรรเงินจากเดิมที่จัดสรรผ่านด้านอุปทาน หรือสถานศึกษา ไปสู่ด้านอุปสงค์หรือตัวผู้เรียน เพื่อให้รัฐมีเครื่องมือทางการเงินในการกำกับบทบาท ภารกิจ และอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนการผลิตและพัฒนากำลังคนที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ นอกเหนือจากการใช้เครื่องมือทางการเงินผ่านด้านอุปทาน^{๒๗}

■ ให้สถานศึกษาสามารถเรียกเก็บค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการเรียน หรือค่าบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นที่ให้กับผู้เรียน^{๒๘, ๒๙} ซึ่งเกินกว่าคุณภาพและมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด เพื่อให้ผู้เรียน (ผู้ปกครอง) มีส่วนร่วมระดมทุนและสนองหนุนเพื่อการศึกษา ตามหลักประโยชน์ที่ได้รับ (Benefit Principle)^{๓๐}

^{๒๗} เพื่อให้การปฏิรูประบบการจัดสรรเงินผ่านด้านอุปสงค์เป็นไปอย่างราบรื่น จำเป็นต้องกำหนด แผนและขั้นตอนการเปลี่ยนผ่านระบบการจัดสรรเงินจากด้านอุปทานไปสู่ด้านอุปสงค์ เพื่อมิให้ สถานศึกษาได้รับผลกระทบ และเป็นการเปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้มีระยะเวลาในการปรับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่คำนึงถึงคุณภาพมาตรฐาน ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

^{๒๘} เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากบริการการศึกษาที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเกิน กว่าคุณภาพและมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด ผู้เรียนจึงควรมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ตามคุณภาพและบริการที่ได้รับ เพื่อให้สถานศึกษามีแหล่งเงินทุนที่เพียงพอสำหรับนำมาใช้เพื่อ การจัดการศึกษา นอกเหนือจากเงินที่ได้รับการอุดหนุนจากรัฐ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำรง อยู่และรักษาคุณภาพและมาตรฐานให้คงอยู่ในระดับเดิมและดีขึ้นในอนาคต

^{๒๙} การศึกษาภาคบังคับเป็นบริการสาธารณะที่รัฐพึงให้กับพลเมืองตามสิทธิที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ ซึ่งพลเมืองพึงได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด โดยรัฐให้การสนับสนุนในรูปของเงินอุดหนุนรายหัวตามตัวผู้เรียน ที่สะท้อนคุณภาพมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด และต้นทุนประสิทธิภาพต่อหน่วยของการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาสามารถให้บริการการศึกษาที่เกินกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด และเก็บค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการเรียน ค่าบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นที่ให้แก่ผู้เรียนในอัตราที่สูงกว่าเงินอุดหนุนรายหัวที่รัฐให้การอุดหนุน ซึ่งผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายส่วนเกินอันเนื่องจากการได้รับบริการที่เกินกว่าคุณภาพและมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด

สำหรับผู้เรียนที่มีศักยภาพและความสามารถในการเรียนแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์เนื่องจากเป็นผู้ด้อยโอกาส/ยากจน สามารถรับทุนการศึกษาแบบให้เปล่าจากทุกภาคส่วนของสังคม อาทิ บุคคล (ผู้บริจาค) สถานประกอบการ ภาคเอกชน สถาบัน/องค์กรต่าง ๆ ในสังคม นอกเหนือจากรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่พึงให้การช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เรียนเหล่านั้นสามารถเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ในตัวตนของแต่ละคน โดยไม่มีข้อจำกัดด้านการเงิน

สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สามัญและอาชีพ) แม้จะมีใช้การศึกษาภาคบังคับ แต่รัฐก็สามารถให้การส่งเสริมสนับสนุนในรูปของเงินอุดหนุนรายหัวตามตัวผู้เรียน ที่สะท้อนคุณภาพมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด และต้นทุนประสิทธิภาพต่อหน่วยของการจัดการศึกษา ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถเก็บค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการเรียน ค่าบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นที่ให้แก่ผู้เรียนในอัตราที่สูงกว่าเงินอุดหนุนรายหัวที่รัฐให้การอุดหนุน หากจัดการศึกษาที่เกินกว่าคุณภาพมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด ซึ่งผู้เรียนที่ด้อยโอกาส/ยากจน แต่มีศักยภาพและความสามารถในการเรียน สามารถรับทุนการศึกษาแบบให้เปล่าจากทุกภาคส่วนของสังคมนอกเหนือจากรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่นกัน

สำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาและการอาชีวศึกษาที่จัดการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นการศึกษาที่ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการได้รับการศึกษามากกว่าที่สังคมส่วนรวมได้รับ ผู้เรียนจึงควรมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายที่สะท้อนต้นทุน ซึ่งรัฐอาจให้การช่วยเหลือผ่านการให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายการศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนที่มีศักยภาพและความสามารถแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน รัฐจะให้การช่วยเหลือผ่านกองทุนเงินให้กู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคต ที่ผู้เรียนต้องชำระคืนในอัตราก้าวหน้าตามความสามารถในการหารายได้ในอนาคตของผู้กู้ยืมเงิน เมื่อมีงานทำ มีรายได้ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด

^{๓๐} ความแตกต่างของค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการเรียน หรือค่าบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นที่ให้แก่ผู้เรียน ต้องสะท้อนคุณภาพและมาตรฐานของบริการการศึกษาที่ผู้เรียนพึงได้รับ โดยมีหน่วยงานของรัฐเป็นผู้กำกับ

■ ผู้เรียนที่มีศักยภาพและความสามารถในการเรียน แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ รัฐสามารถให้การช่วยเหลือเป็นทุนการศึกษา ผ่านกองทุนเงินให้เปล่าที่ต้องดำเนินการจัดตั้งขึ้นในอนาคต เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการเรียน ค่าบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นที่สถานศึกษาเรียกเก็บจากผู้เรียน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเรียน^{๓๑} และค่าใช้จ่ายในการครองชีพระหว่างเรียน^{๓๒} ซึ่งผู้เรียนจะได้รับทุนการศึกษาที่แตกต่างกันตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล^{๓๓}

■ สถานศึกษาที่เก็บค่าเล่าเรียนเกินกว่าเงินอุดหนุนรายหัวที่รัฐให้ ต้องแสดงให้เห็นว่าการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาส่งผลต่อคุณภาพมาตรฐานของบริการการศึกษาที่ผู้เรียนพึงได้รับจากสถานศึกษาเกินกว่าคุณภาพและมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐกำหนด

■ การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาสำหรับผู้ที่มีศักยภาพและความสามารถ ซึ่งประโยชน์ตกกับผู้เรียนมากกว่าที่สังคมส่วนรวมได้รับ ผู้เรียนจึงต้องเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายในการเรียน โดยให้สถานศึกษาเก็บ

^{๓๑} อาทิ ค่าเครื่องเขียน แบบเรียน หนังสือ ตำรา อุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบ เป็นต้น

^{๓๒} อาทิ ค่าที่พัก ค่าพาหนะเดินทาง ค่าอาหารเสริม (นม) ค่าอาหาร ๓ มื้อ ค่าเสียโอกาสในการใช้แรงงานเด็กของครอบครัว เป็นต้น

^{๓๓} รัฐสามารถใช้มาตรการทางภาษีเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการระดมทุนและการระดมทุนเพื่อการศึกษา จากบุคคล ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ ภาคเอกชน สถาบัน/องค์กรต่าง ๆ ในสังคม ในการบริจาคเงินเพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่ผู้เรียนที่ด้อยโอกาส/ยากจน เพื่อให้ผู้เรียนที่มีศักยภาพและความสามารถ แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ได้รับการพัฒนาขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ในตัวตนของแต่ละคน โดยไม่มีข้อจำกัดด้านการเงิน

ค่าเล่าเรียนตามต้นทุนของแต่ละสถานศึกษา^{๓๔} และให้ผู้เรียนเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายในการเรียน สำหรับผู้เรียนที่มีศักยภาพและความสามารถ แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ สามารถกู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคต เพื่อเป็นค่าเล่าเรียน และชำระคืนหลังสำเร็จการศึกษา มีงานทำ มีรายได้ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด

■ สถานศึกษาต้องมีส่วนช่วยเหลือผู้เรียนที่มีศักยภาพและความสามารถในการเรียน แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ให้สามารถเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีงานทำระหว่างเรียน ผ่านการฝึกงานในสถานศึกษา การทำงานในสถานประกอบการที่ร่วมฝึกประสบการณ์การทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพกับสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีรายได้เป็นค่าใช้จ่ายในการเรียนและค่าครองชีพระหว่างเรียน หรือให้ทุนการศึกษาจากการระดมทุนจากทุกภาคส่วนของสังคม นอกเหนือจากการได้รับเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาเพื่อเป็นค่าเล่าเรียนจากรัฐ

^{๓๔} รัฐสามารถใช้เครื่องมือทางการเงินผ่านด้านอุปสงค์ โดยการให้เงินอุดหนุนเป็นทุนการศึกษา เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการเรียนของผู้เรียน สำหรับผู้เรียนในคณะ/สาขาวิชาที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ รวมทั้งสามารถกำกับการผลิตและพัฒนากำลังคนของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ

๗. ปัจจัย/เงื่อนไขความสำเร็จ (Key Success Factors)

■ เปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของการจัดการศึกษา จากการเป็นผู้จัดการศึกษาโดยรัฐ มาเป็นการจัดการศึกษาโดยทุกภาคส่วนของสังคม ที่มุ่งการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) ตลอดจนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)

■ ปรับระบบการบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดประสิทธิภาพ โดยส่งเสริมการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ภายใต้กลไกตลาดที่กำกับโดยรัฐ (Regulated Market) รวมทั้งกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่สถานศึกษา เพื่อรักษาคุณภาพมาตรฐาน และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

■ ระบบข้อมูลและสารสนเทศที่บูรณาการและเชื่อมโยงกับระบบการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการรายงานต่อสาธารณชนจะเป็นกลไกในการสร้างการรับรู้ของผู้จัดการศึกษาและผู้เรียน เพื่อการปรับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ผ่านระบบการกำกับตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล

๘. ยุทธศาสตร์ มาตรการ ตัวชี้วัด และหน่วยงานรับผิดชอบ

เพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาติได้รับการตอบสนองจากทุกภาคส่วนของสังคม และนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ มาตรการ ตัวชี้วัด และหน่วยงานรับผิดชอบ โดยแบ่งระยะเวลาการดำเนินงานของแผนการศึกษาเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

ระยะแรก : เป็นการวางระบบและกลไกการบริหารจัดการ โดยการกำหนดแผนและขั้นตอนการเปลี่ยนผ่าน (transition period) ภายใต้แผนบริหารความเสี่ยง (risk management) รวมทั้งการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigm/mind set) ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และการนำร่องเพื่อเป็นตัวอย่างของความสำเร็จในการขยายผลต่อในระยะที่สอง

ระยะที่สอง : เป็นการขับเคลื่อนและขยายผลตัวอย่างของความสำเร็จให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ภายใต้ระบบและกลไกการบริหารจัดการที่เปลี่ยนไป และแผนบริหารความเสี่ยงที่รองรับปัญหา อุปสรรคที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้

ระยะที่สาม : เป็นการติดตามและประเมินผลในเชิงระบบและกลไกการบริหารจัดการ เพื่อปรับปรุงแก้ไข และวางแนวทางการบริหารจัดการในลักษณะเชิงพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกัน และขยายผลให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม มีผลผลิต ผลลัพธ์ที่วัดได้

(ร่าง) ยุทธศาสตร์/แนวทางการพัฒนาการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔

ยุทธศาสตร์/มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย			หน่วยงานรับผิดชอบหลัก/รอง
		๖๐ - ๖๔	๖๕ - ๖๙	๗๐ - ๗๔	
๑) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการศึกษา ๑.๑) ออกแบบและพัฒนาโครงสร้างระบบข้อมูลและสารสนเทศที่บูรณาการและเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง หน่วยงานส่วนภูมิภาค และสถานศึกษา^๑ ภายในหน่วยงานและระหว่างหน่วยงาน เพื่อการกำกับ ติดตามประเมินผล การบริหารจัดการ และการตัดสินใจเชิงนโยบายของผู้บริหาร	มีโครงสร้างระบบข้อมูลสารสนเทศที่บูรณาการ เชื่อมโยง มีความถูกต้อง รวดเร็ว ทันเวลาและเข้าถึงได้ตลอดเวลา	■	-	-	สป.ศธ. สกศ. สพฐ. สอศ. สกอ. ทส. สธ. พม. สถานศึกษา
๑.๒) พัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศที่บูรณาการและเชื่อมโยงกับระบบการประกันคุณภาพภายใน การประเมินคุณภาพภายนอก การติดตามประเมินผลของหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค^๒	จำนวนสถานศึกษาที่มีระบบข้อมูลและสารสนเทศที่ครบถ้วน ถูกต้องและสามารถเข้าถึงได้	■	■	■	
๑.๓) เตรียมการจัดตั้งหน่วยงานกลางด้านการบริหารและการจัดการระบบข้อมูลและสารสนเทศแบบบูรณาการตลอดทุกช่วงวัย ของทุกหน่วยงาน	แผนและขั้นตอนการจัดตั้งหน่วยงานกลาง ร่างกฎหมายจัดตั้งหน่วยงานกลาง	■			สกศ. สป.ศธ. ทส. สธ. พม.
๒) ยุทธศาสตร์การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระดับสถานศึกษา ๒.๑) จัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สังกัด สพฐ. สข. และ อปท.) โดยใช้ระบบ GIS เพื่อกำหนดจำนวนและที่ตั้งสถานศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ๒.๒) จัดทำแผนและขั้นตอนการควรวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สังกัด สพฐ. และ อปท.) ที่ไม่มีประสิทธิภาพ	แผนขั้นตอนการควรวม หรือเลิกสถานศึกษา	■	-	-	สพฐ. อปท. สข.

^๑ หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย (สามัญและอาชีพ) การอาชีวศึกษา (ปวส. - ปริญญาตรี) และอุดมศึกษา

^๒ ระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษาต้องมีความถูกต้อง ครบถ้วน ตรงเวลา ง่ายและสะดวกในการจัดเก็บและบันทึกอย่างเป็นระบบ ไม่สร้างภาระกับสถานศึกษาในการนำไปใช้ และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตัดสินใจและบริหารจัดการศึกษา ทั้งนี้ ต้องสามารถรายงานผลการพัฒนาการศึกษา ทั้งด้านผลการดำเนินงาน (performance audit) การบริหารจัดการ (management audit) และการเงิน (financial audit)

ยุทธศาสตร์/มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย			หน่วยงานรับผิดชอบหลัก/รอง
		๖๐ - ๖๔	๖๕ - ๖๙	๗๐ - ๗๔	
๒.๓) แบ่งกลุ่มสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สังกัด สพฐ. และ อปท.) ตามศักยภาพและความพร้อม^๓ เพื่อพัฒนาและลดความแตกต่างของคุณภาพและมาตรฐานระหว่างสถานศึกษา - สถานศึกษากลุ่มที่ ๑ ให้เปลี่ยนสถานะเป็นสถานศึกษานิตិบุคคลในกำกับเพื่อความเป็นอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการ - ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาศักยภาพสถานศึกษากลุ่มที่ ๒ เพื่อรองรับการเปลี่ยนสถานะเป็นสถานศึกษานิติบุคคลในกำกับ - ปรับประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษากลุ่มที่ ๓ ตามแผนและขั้นตอนการควรวรรณ เลิก และเปลี่ยนสถานะเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน - ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษากลุ่มที่ ๔ โดยอาศัยนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนและรูปแบบ/กระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่	● จำนวนสถานศึกษาที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน (สถานศึกษากลุ่มที่ ๒ - ๔) ● จำนวนสถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพและมาตรฐานตามที่กำหนด ● จำนวนสถานศึกษาที่เปลี่ยนสถานะเป็นสถานศึกษานิติบุคคลในกำกับ ● จำนวนสถานศึกษาที่ควรวรรณหรือเลิกสถานศึกษา ● จำนวนสถานศึกษาที่เปลี่ยนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน	■	■	■	สพฐ.
๒.๔) ส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันการศึกษา (สถาบันอาชีวศึกษา/สถาบันอุดมศึกษา) ผลิตและพัฒนากำลังคนในสาขาที่สถาบันฯ มีความเชี่ยวชาญ และลด/เลิกการผลิตในสาขาที่สถาบันฯ ขาดความพร้อม/ผลิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ เพื่อให้สถาบันมีขนาดและจำนวนการผลิตที่สอดคล้องกับจำนวนผู้เรียนที่มีแนวโน้มลดลง ผ่านมาตรการทางการเงิน โดยมีแผนการปรับประสิทธิภาพการบริหารจัดการระยะ ๕ - ๑๐ ปี^๔	● ยุทธศาสตร์แนวทาง/เครื่องมือทางการเงินผ่านด้านอุปสงค์และอุปทานในการกำกับการค้าเงินงานของสถาบันการศึกษาให้สอดคล้องและสนองตอบความต้องการของประเทศ	■	■		สอศ. สกอ. สถานศึกษา

^๓ หลักเกณฑ์การพิจารณาจัดกลุ่มสถานศึกษาตามศักยภาพและความพร้อม จะพิจารณาจากความพร้อมของสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการ (การบริหารงานบุคคล งบประมาณ วิชาการ บริหารทั่วไป) ความพร้อมด้านบุคลากร รวมทั้งขีดความสามารถในการระดมทรัพยากร และระบบธรรมาภิบาลของสถานศึกษา

^๔ แบ่งสถานศึกษาเป็น ๔ กลุ่ม ได้แก่ ๑) กลุ่มสถานศึกษาที่มีศักยภาพและความพร้อม ๒) กลุ่มสถานศึกษาที่มีความพร้อมแต่ขาดศักยภาพ ๓) กลุ่มสถานศึกษาที่ขาดศักยภาพและความพร้อม ๔) กลุ่มสถานศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวก

^๕ เครื่องมือทางการเงินผ่านด้านอุปทาน ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การวิจัยและพัฒนาในสาขาวิชาที่สถาบันมีความเชี่ยวชาญ เพื่อสร้างความเป็นเลิศ หรือสาขาวิชาที่ตอบสนองความต้องการของประเทศ ควบคู่กับการลดงบประมาณสนับสนุนการผลิตกำลังคนในสาขาวิชาที่เกินความต้องการตามแผนการลด/เลิกการผลิตกำลังคน ระยะ ๕ ปี (ยกเว้นสาขาวิชาที่ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด แต่เป็นความต้องการของสถาบันการศึกษาเพื่อการดำรงอยู่ในศาสตร์/สาขาวิชาให้คงอยู่ต่อไป) เครื่องมือทางการเงินผ่านด้านอุปสงค์ ได้แก่ กองทุนเงินที่กู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) การจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวตามตัวผู้เรียน

ยุทธศาสตร์/มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย			หน่วยงานรับผิดชอบ หลัก/รอง
		๖๐ - ๖๔	๖๕ - ๖๙	๗๐ - ๗๔	
๒.๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา (ระดับอุดมศึกษา) ทั้งของรัฐและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยอาศัยกลไกทางการเงินด้านอุปสงค์ (demand side financing) ผ่านกองทุนเงินให้กู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคต ^๖	● การปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนจากกองทุน กยศ. มาเป็นกองทุน กรอ. ● จำนวนนักศึกษาที่กู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคต จำแนกตามสาขาวิชา ตามแผนความต้องการกำลังคนระยะ ๕ ปี	■	■	-	สกศ. สกอ. สถานศึกษา
๒.๖) ผลักดันให้มีการจัดตั้งสถาบันพัฒนากรรมการ เพื่อให้อบรมและพัฒนา ผู้ที่ทำหน้าที่กรรมการสถานศึกษา ^๗ ให้มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาท อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่โปร่งใสและตรวจสอบได้	● ร่างกฎหมายผ่านความเห็นชอบจาก ครม. และผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ เพื่อประกาศใช้	■	-	-	กระทรวงศึกษาธิการ
๒.๗) สถาบันพัฒนากรรมการสามารถดำเนินงานตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ ในการพัฒนาบุคคลที่สามารถทำหน้าที่กรรมการสถานศึกษา	● จำนวนบุคคลที่เข้ารับการอบรมและพัฒนา ● จำนวนบุคคลที่ผ่านการอบรมและพัฒนา	■	■	■	
๓) ยุทธศาสตร์การกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา ๓.๑) ปรับโครงสร้างการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และสถานศึกษา ตามแนวทางการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา ๓.๒) ปรับบทบาทของหน่วยงานส่วนกลาง หน่วยงานส่วนภูมิภาคให้ทำหน้าที่ เป็นผู้กำกับนโยบาย แผน มาตรฐาน ติดตามประเมินผล ส่งเสริมสนับสนุน และกระจายอำนาจให้สถานศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้จัดการศึกษา ๓.๓) จัดทำคู่มือการดำเนินงานตามบทบาทอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน	● การจัดโครงสร้างการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวทางการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา ● คู่มือและแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานภายใต้โครงสร้างใหม่	■	-	-	กระทรวงศึกษาธิการ

^๖ รัฐสามารถใช้กองทุนเงินให้กู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) (Income Contingent Loan :ICL) ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการเงินผ่านด้านอุปสงค์ ในการกำกับการผลิตกำลังคนของประเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ซึ่งมาทดแทนกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ที่มีวัตถุประสงค์ด้านสังคม (การช่วยเหลือผู้เรียนที่ด้อยโอกาส/ยากจนให้สามารถเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษา) ซึ่งต่างจากกองทุน กรอ. ซึ่งมีวัตถุประสงค์ด้านการเงิน นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ด้านสังคม เพื่อให้เป็นกองทุนของสังคมที่มีความยั่งยืนและดำรงอยู่ได้โดยไม่สร้างภาระกับรัฐ

^๗ หมายถึง สถานศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษา

ยุทธศาสตร์/มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย			หน่วยงานรับผิดชอบหลัก/รอง
		๖๐ - ๖๔	๖๕ - ๖๙	๗๐ - ๗๔	
๓.๔) เตรียมความพร้อมของหน่วยงานและบุคลากร (หน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และสถานศึกษา) เพื่อรองรับบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไป	● จำนวนหน่วยงาน/บุคลากรที่ได้รับ การพัฒนาและเตรียมความพร้อม ● ระดับความสำเร็จในการปรับบทบาท และอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานตาม โครงสร้างใหม่	- ร้อยละ ^๔	■ ■	■ ■	กระทรวงศึกษาธิการ
๓.๕) ผลักดันร่างกฎหมายการจัดตั้งสถานศึกษานิติบุคคลในกำกับ รวมทั้งปรับปรุง แก้ไข กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	● ร่างกฎหมายผ่านความเห็นชอบ จาก ครม. และผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ เพื่อประกาศใช้	■	-	-	สกศ.
๓.๖) กำหนดหลักเกณฑ์ คุณสมบัติ เงื่อนไข และวิธีการประเมินความพร้อมของ สถานศึกษาของรัฐในการเปลี่ยนสถานะเป็นสถานศึกษานิติบุคคลในกำกับ (ความพร้อมด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป และการเงิน)	● หลักเกณฑ์ เงื่อนไข คุณสมบัติ และวิธีการประเมินความพร้อมของ สถานศึกษา ผ่านการพิจารณาและ ออกเป็นกฎกระทรวง ● จำนวนสถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์ ประเมินความพร้อมและเปลี่ยนสถานะ เป็นสถานศึกษานิติบุคคลในกำกับ	- ■	- ■	- ■	สกศ. คณะกรรมการตามกฎหมาย
๓.๗) ผลักดัน ร่าง พ.ร.บ. การอุดมศึกษา พ.ศ. และ พ.ร.บ. การอาชีวศึกษา พ.ศ. เพื่อให้รัฐมีเครื่องมือ/กลไกในการกำกับสถาบันอุดมศึกษาและสถาบัน การอาชีวศึกษา ให้ดำเนินบทบาทภารกิจ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตาม แผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ๓.๘) ส่งเสริมสนับสนุน สถาบันการศึกษา (สถาบันอาชีวศึกษาและ สถาบันอุดมศึกษา) ที่มีศักยภาพและความพร้อมให้เปลี่ยนสถานะเป็นสถาบันการศึกษา ในกำกับ ที่แสดงความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ตามหลักธรรมาภิบาล ๓.๙) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายสถาบันอุดมศึกษาในกำกับให้เป็นสถาบันฯ ที่แสดงความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ตามหลักธรรมาภิบาล	● ร่าง พ.ร.บ. การอุดมศึกษา พ.ศ. และ พ.ร.บ. การอาชีวศึกษา พ.ศ. ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ และมีผลบังคับใช้ ● จำนวนสถาบันการศึกษาที่สามารถ เปลี่ยนสถานะเป็นสถาบันการศึกษา ในกำกับ ● จำนวนสถาบันอุดมศึกษาในกำกับ ที่ได้รับการแก้ไข	■ ■ ■	- ■ ■	- ■ ■	สกอ. สอศ.

^๔ ร้อยละของความสำเร็จในการปรับเข้าสู่โครงสร้างใหม่

ยุทธศาสตร์/มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย			หน่วยงานรับผิดชอบหลัก/รอง
		๖๐ - ๖๔	๖๕ - ๖๙	๗๐ - ๗๔	
๔) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม ๔.๑) เปลี่ยนบทบาทของรัฐในการเป็นผู้จัดการศึกษาเป็นหลัก มาเป็นผู้กำกับ ^๔ นโยบาย แผน มาตรฐาน ติดตามประเมินผล ส่งเสริมสนับสนุน	● การปรับปรุง แก้ไข กฎหมาย กฎ ระเบียบ วิธีปฏิบัติ	■	-	-	กระทรวงศึกษาธิการ
๔.๒) ปฏิบัติต่อผู้จัดการศึกษา (สถานศึกษา) ภายใต้อำนาจ กติกา ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ อาทิ การยกเว้นการเก็บภาษีโรงเรียนสำหรับสถานศึกษาเอกชน เป็นต้น	● การเตรียมความพร้อมของบุคลากร และแนวการปฏิบัติต่อสถานศึกษาที่เป็นมาตรฐาน ● จำนวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ วิธีปฏิบัติที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข ทั้งของรัฐและเอกชน	■	-	-	หน่วยงานที่กำกับการจัดการศึกษา
๔.๓) ปรับระบบการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวของรัฐและเอกชนที่สะท้อนคุณภาพมาตรฐาน ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตามความแตกต่างของคุณลักษณะสถานศึกษาและคุณลักษณะของผู้เรียนด้วยความเป็นธรรม	● ศึกษาวิจัยรูปแบบการคำนวณ ต้นทุนประสิทธิภาพต่อหน่วยของการจัดการศึกษา ที่สะท้อนความแตกต่างของคุณภาพมาตรฐาน และคุณลักษณะสถานศึกษาและผู้เรียนด้วย	■	■	-	สกศ. สพฐ. สข. สอศ.
๔.๔) ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการเข้าร่วมโครงการสถานศึกษาพันธสัญญา (Chartered School) ^{๑๐} หรือ การให้สัมปทาน (Privatization) แก่ภาคเอกชนที่มีศักยภาพและความพร้อมในการเข้ามาบริหารและจัดการศึกษา ^{๑๑}	● จำนวนสถานศึกษาเอกชนที่เข้าร่วมโครงการฯ ● จำนวนสถานศึกษาของรัฐที่สัมปทานให้ภาคเอกชนเข้ามาบริหารและจัดการศึกษา	■	■	■	สกศ. สข. กค. สงป.

^๔ การจัดการศึกษาเป็นของสังคมที่พลเมืองได้รับประโยชน์จากการศึกษา รัฐมิได้เป็นผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา รัฐมีหน้าที่จัดการให้มีบริการการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน และเพียงพอกับความต้องการของพลเมือง รัฐสามารถจัดการศึกษาได้ในฐานะเป็นตัวอย่างหรือต้นแบบสถานศึกษาที่ดี หรือจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายหรือพื้นที่ที่ตลาดมีความต้องการแต่ไม่มีผู้จัดการศึกษา หรือหากรัฐจะเป็นผู้จัดการศึกษาเสียเอง สถานศึกษาของรัฐก็ต้องแข่งขันกับสถานศึกษาของชุมชน เอกชน หรือสถาบัน/องค์กรต่าง ๆ ในสังคม ด้วยกฎกติกาที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

^{๑๐} สถานศึกษาพันธสัญญาเป็นสถานศึกษาที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล มีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการ สามารถคัดเลือกผู้เรียนเข้าศึกษาในสถานศึกษาตามที่ต้องการ และเรียกเก็บค่าเล่าเรียนตามต้นทุนของแต่ละสถานศึกษา โดยรัฐให้การอุดหนุน ช่วยเหลือ เฉพาะผู้เรียนที่ด้อยโอกาส/ยากจนที่สามารถเข้าเรียนในสถานศึกษาพันธสัญญา ตามอัตราค่าเล่าเรียนที่สถานศึกษาเรียกเก็บ การดำรงอยู่ของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพมาตรฐาน และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

^{๑๑} ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนปกติ ผู้เรียนด้อยโอกาส/ยากจน ผู้พิการ ผู้มีความสามารถพิเศษ รวมทั้งกลุ่มชนต่างภาษา วัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์/มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย			หน่วยงานรับผิดชอบ หลัก/รอง
		๖๐ - ๖๔	๖๕ - ๖๙	๗๐ - ๗๔	
๔.๕) พัฒนาระบบและเตรียมความพร้อมการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะด้านสำหรับการจ้างครู อาจารย์ นักวิจัยชาวต่างประเทศ เพื่อทำหน้าที่เป็นครู/อาจารย์ นักวิจัยในสถานศึกษา เพื่อรองรับการเปิดเสรีบริการการศึกษาและการเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาของภูมิภาค	มีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ (One Stop Service) เพื่อทำหน้าที่ให้บริการและอำนวยความสะดวกกับชาวต่างประเทศที่เข้ามาเป็นครู/อาจารย์ นักวิจัยในสถานศึกษา	■	-	-	ศธ. มท. กต. กค. สศช.
๕) ยุทธศาสตร์การปรับระบบและกลไกการบริหารงานบุคคล ๕.๑) กำหนดแผนความต้องการการผลิตครูใหม่ การพัฒนาครูประจำการ จำแนกตามสาขาวิชาที่ขาดแคลน และการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา	แผนความต้องการการผลิตครูและแผนความต้องการพัฒนาครูประจำการและผู้บริหาร	■	-	-	กระทรวงศึกษาธิการ
๕.๒) กำหนดหลักเกณฑ์ คุณสมบัติของสถาบันการศึกษาที่มีความพร้อมในการผลิตบัณฑิตสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จำแนกตามสาขาวิชาที่ต้องการ	หลักเกณฑ์ คุณสมบัติของสถาบันการศึกษาที่มีความพร้อม	■	-	-	สกอ.
๕.๓) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารงานบุคคลของครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา ^{๑๒}	จำนวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ ที่ได้รับการปรับปรุง แก้ไข	■	■	■	กระทรวงศึกษาธิการ

^{๑๒} ได้แก่

- ๑) สถานศึกษาต้องมีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่า ๓๐๐ คน จึงจะมีผู้บริหารสถานศึกษาได้ ๑ คน หากสถานศึกษาใดมีจำนวนนักเรียนไม่ถึง ๓๐๐ คน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับผิดชอบดูแลสถานศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้มีจำนวนนักเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ (ยกเว้นสถานศึกษาขนาดเล็กที่ตั้งในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวก)
- ๒) หน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา มีอำนาจในการสรรหา คัดเลือก แต่งตั้ง และถอดถอนคณะกรรมการสถานศึกษา หากคณะกรรมการสถานศึกษาไม่สามารถกำกับการบริหารและการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาต้องรับผิดชอบ
- ๓) คณะกรรมการสถานศึกษา (ผ่านการอบรมและพัฒนาจากสถาบันพัฒนากรรมการ) มีอำนาจในการสรรหา คัดเลือก แต่งตั้ง และถอดถอน ผู้บริหารสถานศึกษา หากผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถบริหารและจัดการศึกษาให้เป็นไปตามพันธะสัญญา/ข้อตกลง คณะกรรมการสถานศึกษาต้องรับผิดชอบ
- ๔) ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจในการสรรหา คัดเลือก แต่งตั้งและถอดถอนครูในสถานศึกษา หากครูไม่สามารถสอนนักเรียนหรือขาดความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับผิดชอบ
- ๕) คณะกรรมการสถานศึกษา มีวาระการดำรงตำแหน่ง หากพ้นวาระสามารถกลับเข้ามาดำรงตำแหน่งได้ หากได้รับการคัดเลือก
- ๖) ผู้บริหารสถานศึกษา มีวาระการดำรงตำแหน่ง หากพ้นวาระต้องกลับไปเป็นครูผู้สอนตามเดิม และสามารถกลับเข้ามาดำรงตำแหน่งได้ หากได้รับการคัดเลือก
- ๗) อัตราเงินเดือน ค่าตอบแทนของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา เป็นไปตามผลงาน ความสามารถ
- ๘) บทบาท อำนาจ หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นไปตามข้อตกลง/พันธะสัญญา และธรรมนูญสถานศึกษา (Charter)
- ๙) ตำแหน่งผู้บริหารที่เกษียณ ลาออก พ้นจากตำแหน่ง ให้ยุบเลิก เพื่อให้สอดคล้องกับแผนและขั้นตอนการควรวรรณ เลิกสถานศึกษา
- ๑๐) ตำแหน่งครูที่เกษียณ ลาออก พ้นจากตำแหน่ง ให้เปลี่ยนเป็นพนักงานราชการ (ได้รับค่าตอบแทนที่สูง (รวมสิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่ไม่น้อยกว่าข้าราชการ) การเข้า - ออกจากตำแหน่งมีความยืดหยุ่นและคล่องตัว ค่าตอบแทนเป็นไปตามผลงานและความสามารถโดยมีสัญญาจ้าง) ทั้งนี้ ให้เริ่มดำเนินการกับครูและบุคลากรทางการศึกษาที่บรรจุใหม่ รวมทั้งให้สิทธิแก่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาในปัจจุบันสามารถเปลี่ยนสถานมาเป็นพนักงานราชการได้ตามความสมัครใจ
- ๑๑) ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก (ต่ำกว่า ๑๒๐ คน) เมื่อผู้บริหารเกษียณ ลาออก หรือโอน ให้ตัดอัตราตำแหน่ง ยกเว้นโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวก
- ๑๒) ปรับโครงสร้างเงินเดือนและค่าตอบแทนพนักงานราชการที่บรรจุเป็นครูหรือบุคลากรทางการศึกษาให้สูงขึ้นกว่าอัตราเงินเดือนข้าราชการ ๑.๗ เท่า เพื่อจูงใจให้คนเก่ง คนดีเข้ามาเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์/มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย			หน่วยงานรับผิดชอบ หลัก/รอง
		๖๐ - ๖๔	๖๕ - ๖๙	๗๐ - ๗๔	
๕.๔) พัฒนาครูประจำการให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถและสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน ^{๑๓} รวมทั้งทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีความเป็นพลเมืองให้แก่นักเรียน	● จำนวนครูประจำการที่ได้รับการพัฒนา และผ่านการประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ	■	■	■	กระทรวงศึกษาธิการ สกอ. สถานศึกษา
๕.๕) พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถบริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านบุคลากรงบประมาณและการเงิน การบริหารจัดการ ที่มีคุณภาพมาตรฐาน และประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา	● จำนวนผู้บริหารที่ได้รับการพัฒนา และผ่านการประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ	■	■	■	กระทรวงศึกษาธิการ
๕.๖) การรับนักศึกษาเข้าใหม่ในคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ให้เป็นระบบจำกัดรับตามความต้องการของสถานศึกษา โดยผู้ที่สำเร็จการศึกษาจะได้รับการบรรจุเข้าเป็นครูด้วยระบบสัญญาจ้าง และได้รับค่าตอบแทนในอัตราสูง (เช่นเดียวกับวิชาชีพแพทย์ วิศวกร ผู้สอบบัญชี เป็นต้น)	● จำนวนความต้องการการผลิตครู จำแนกตามสาขาวิชาที่สอน และสถานศึกษาที่ตอบรับการบรรจุเป็นพนักงานหลังสำเร็จการศึกษา	■	■	■	สกอ. สถานศึกษา
๖) ยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา ๖.๑) ปรับเปลี่ยนระบบการจัดสรรเงินจากเดิมที่จัดสรรผ่านด้านอุปทานหรือสถานศึกษา (Supply Side Financing) มาเป็นการจัดสรรผ่านด้านอุปสงค์หรือตัวผู้เรียน (Demand Side Financing) ในสัดส่วนที่เหมาะสม ๖.๒) กำหนดแผนและขั้นตอนการเปลี่ยนผ่านระบบการจัดสรรเงินเพื่อการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนระบบการจัดสรรเงิน และให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพที่แสดงความรักและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจเชิงบริหารจัดการ ๖.๓) ทดลองนำร่องการเปลี่ยนผ่านระบบการจัดสรรเงินเพื่อการศึกษา จากด้านอุปทานไปสู่ด้านอุปสงค์	● ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเห็นชอบหลักการและแนวคิดการปฏิรูประบบการเงินเพื่อการศึกษา ● มีหน่วยงานชั่วคราวที่จัดตั้งขึ้นมา เพื่อออกแบบและวางระบบการเปลี่ยนผ่านการจัดสรรเงินเพื่อการศึกษา ● จำนวนสถานศึกษาที่สามารถปรับเข้าสู่ระบบการจัดสรรเงินผ่านด้านอุปสงค์	■	-	-	สกศ. สพฐ. สอศ. สกอ. สถานศึกษา
๖.๔) สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเงินให้เปล่าสำหรับผู้เรียนที่ด้อยโอกาส/ยากจน ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถที่มีอยู่ในตัวตนให้เต็มตามศักยภาพ	● ร่างกฎหมายจัดตั้งกองทุนเงินให้เปล่าผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ และประกาศใช้ ● หลักเกณฑ์ คุณสมบัติ และเงื่อนไขของผู้ที่มีสิทธิได้รับทุนการศึกษา ● จำนวนผู้เรียนที่ได้รับทุนการศึกษา	■	-	-	สกศ. สป.ศธ.

^{๑๓} โดยเฉพาะสาขาวิชาที่ขาดแคลน ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และครูช่าง เป็นต้น

ยุทธศาสตร์/มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย			หน่วยงานรับผิดชอบหลัก/รอง
		๖๐ - ๖๔	๖๕ - ๖๙	๗๐ - ๗๔	
๖.๕) ออกแบบและพัฒนาระบบทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษาระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และทุกภาคส่วนของสังคม ตามหลักความสามารถในการจ่าย (Ability to Pay) และหลักประโยชน์ที่ได้รับ (Benefit Principle)	ระบบและกลไกการระดมทุน การจัดสรรเงินทุน และการบริหารจัดการทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา ระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และทุกภาคส่วนของสังคม	■	■	-	สกศ. กค. สงป. มท.
๖.๖) ออกแบบและพัฒนาระบบบัญชีสถานศึกษาตามเกณฑ์คงค้าง เพื่อการรายงานการเงิน	มีระบบบัญชีสถานศึกษาตามเกณฑ์คงค้าง เพื่อการรายงานด้านการเงินของสถานศึกษา สถานศึกษาที่มีระบบบัญชีตามเกณฑ์คงค้าง	■	-	-	สพฐ. สอศ. สกอ.
๖.๗) ผลักดันให้สถานศึกษาต้องมีระบบบัญชีตามเกณฑ์คงค้าง เพื่อการรายงานการเงิน และแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้	จำนวนสถานศึกษาที่มีระบบบัญชีตามเกณฑ์คงค้างที่สามารถรายงานผลด้านการเงินที่ถูกต้อง	■	■	■	สพฐ. สอศ. สกอ.
๖.๘) ผลักดันให้มีการจัดตั้งสำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา ^{๑๔}	ผู้มีอำนาจตัดสินใจเห็นชอบหลักการและแนวคิด ร่าง กฎหมาย ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติและประกาศใช้^{๑๕}	■	-	-	สกศ.

^{๑๔} เป็นหน่วยงานบริหารจัดการทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา มีหน้าที่ ๑) เสนอนโยบายและแนวทางการระดมทุนเพื่อการศึกษา ๒) ออกแบบและพัฒนาเครื่องมือทางการเงินผ่านด้านอุปสงค์และอุปทาน เพื่อกำกับการค้าเงินของสถานศึกษา ให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ๓) กำกับ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา ๔) ออกแบบระบบ กลไกการเปลี่ยนผ่านระบบการสนองทุน จากด้านอุปทานไปสู่ด้านอุปสงค์ รวมทั้งปรับปรุงแนวทางการสนองทุนเพื่อการศึกษา เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

^{๑๕} มีสำนักงานฯ ที่ทำหน้าที่บริหารและจัดการทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา

ยุทธศาสตร์/มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย			หน่วยงานรับผิดชอบ หลัก/รอง
		๖๐ - ๖๔	๖๕ - ๖๙	๗๐ - ๗๔	
๗) ยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลผู้เรียน ๗.๑) ปรับหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน ให้มีความยืดหยุ่น หลากหลาย สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน ทั้งผู้ที่อยู่ในวัยเรียน และผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน ๗.๒) กำหนดมาตรฐานหลักสูตรตามระดับช่วงชั้น และมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ^{๑๖} เพื่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษา และการฝึกปฏิบัติ ในสถานประกอบการ ๗.๓) พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ของผู้เรียน ทั้งที่ได้จากการเรียนรู้ผ่านการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งประสบการณ์จากการปฏิบัติ เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียน โดยอาศัยระบบและกลไกการสะสมหน่วยการเรียนรู้และการเทียบโอน ผลการเรียนรู้ ตามมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ ภายใต้อกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ	● การศึกษา วิเคราะห์ ความเป็นไปได้ ในการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ ● ดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะด้านฯ ● จำนวนสถานศึกษาที่จัดการเรียน การสอน ตามมาตรฐานหลักสูตร/ มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ ● จำนวนสถานประกอบการที่จัด การฝึกประสบการณ์ตามมาตรฐาน หลักสูตร/มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ ● จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่ตอบสนอง ความต้องการของตลาดแรงงาน และพัฒนาประเทศ	■	-	-	หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับ คุณภาพและมาตรฐานหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล สถานศึกษา สมาคมวิชาชีพ สถานประกอบการ กระทรวงแรงงาน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
๗.๔) การออกแบบและพัฒนาระบบและกลไกการทดสอบวัดและประเมินผลลัพธ์ การเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Outcome) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน	● มีระบบและกลไกการทดสอบวัด และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การสะสม และการเทียบโอนที่มี ความยืดหยุ่น หลากหลาย และสอดคล้อง ความต้องการของผู้เรียน	■	-	-	หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับ คุณภาพและมาตรฐานหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

^{๑๖} ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา สถานประกอบการ และสมาคมวิชาชีพ ที่เป็นมาตรฐานกลาง/มาตรฐานขั้นต่ำ ซึ่งสะท้อนทักษะ ความรู้ความสามารถ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

ยุทธศาสตร์/มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย			หน่วยงานรับผิดชอบหลัก/รอง
		๖๐ - ๖๔	๖๕ - ๖๙	๗๐ - ๗๔	
๗.๕) การออกแบบและพัฒนาระบบการเทียบโอนผลการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งภายในสถานศึกษาและระหว่างสถานศึกษา ที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย และสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ๗.๖) การพัฒนาระบบคลังข้อสอบเพื่อการทดสอบวัดผลการเรียนรู้ด้านทักษะความรู้ความสามารถ ของผู้เรียน ๗.๗) การพัฒนาระบบข้อมูลมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ เพื่อการทดสอบ วัดและประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ของผู้เรียน ที่สะท้อนทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ	● มีระบบคลังข้อสอบ และข้อมูลมาตรฐานหลักสูตรและตัวชี้วัด ● จำนวนผู้เรียนที่ผ่านการทดสอบวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านทักษะ ความรู้ความสามารถตามมาตรฐานหลักสูตร ● จำนวนผู้เรียนที่ผ่านการทดสอบวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ	■	-	-	หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับคุณภาพและมาตรฐานหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล
๗.๘) พัฒนาสื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย และสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ โดยเฉพาะสื่อมัลติมีเดียผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกเหนือจากสื่อสิ่งพิมพ์ที่อยู่ในรูปของหนังสือ ตำรา	● การกำหนดรูปแบบ/แนวทางหลักเกณฑ์ คุณสมบัติและเงื่อนไข การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐ/เอกชน ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน	■	-	-	กองทุนฯ และสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
๗.๙) ส่งเสริมสนับสนุนภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะสื่อการเรียนการสอนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่สอดคล้องกับโลกศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านมาตรการทางภาษี	● การจัดตั้งหน่วยงานผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (รูปแบบ PPP) โดยมีภาคเอกชนเป็นตัวขับเคลื่อน ● จำนวนสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพมาตรฐาน	■	-	-	กองทุนฯ และสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ยุทธศาสตร์/มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย			หน่วยงานรับผิดชอบ หลัก/รอง
		๖๐ - ๖๔	๖๕ - ๖๙	๗๐ - ๗๔	
๗.๑๐) ส่งเสริม สนับสนุน การผลิตและเผยแพร่สื่อการเรียนการสอนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยให้มีการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเป็นการเฉพาะ โดยมีกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเป็นหน่วยงานสนับสนุน	● สามารถจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อเป็นแหล่งระดมทุน และจัดสรรทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ● จำนวนรายการ/ประเภทสื่อ จำแนกตามระดับชั้น หลักสูตร/วิชา ที่เผยแพร่ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ● จำนวนผู้ใช้ประโยชน์จากสื่อการเรียนการสอนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	■	-	-	กองทุนฯ และสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
๗.๑๑) พัฒนาคู่มือประจำการให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ ด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ของผู้เรียน ด้วยระบบการจัดการเรียนการสอนแบบ STEM Education/Project Based Learning/Problem Based Learning/Work Integrated Learning (WIL) หรือทวิภาคี (Dual System) เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะ ความรู้ความสามารถและสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ ^{๑๗} ตามมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการจัดการเรียนการสอน มาตรฐานวิชาชีพ ตามหลักการของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ	● มาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการจัดการเรียนการสอน มาตรฐานการวัดและประเมินผล ที่บูรณาการและเชื่อมโยง และสามารถวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ตามระดับการศึกษา	■	■	-	สป. ศธ. สพฐ. สอศ. สกอ. สทศ. สกศ.
๘) ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อสนองตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ (สถาบันอาชีวศึกษา/สถาบันอุดมศึกษา) ๘.๑) สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ สมาคมวิชาชีพ ร่วมกัน - กำหนดความต้องการกำลังคน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ/สาขาวิชา ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ รวมทั้งแผนการผลิตกำลังคนในกลุ่มสาขาวิชาที่เกินความต้องการ ระยะ ๕ - ๑๐ ปี	● แผนการผลิตและพัฒนากำลังคน ระยะ ๕ ปี (แผนเพิ่ม/ลด) ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ● มาตรฐานหลักสูตรที่สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ จำแนกตามคณะ/สาขาวิชาและสถาบัน	■	■	-	สศช. สอศ. สกอ. สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ สมาคมวิชาชีพ สภาอุตสาหกรรมฯ สภาหอการค้าฯ

^{๑๗} ประกอบด้วย การคิดเชิงคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (Mathematic/Scientific Thinking) การคิดเชิงระบบ (Systematic Thinking) การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) และการคิดรวบยอด (Conceptual Thinking)

ยุทธศาสตร์/มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย			หน่วยงานรับผิดชอบ หลัก/รอง
		๖๐ - ๖๔	๖๕ - ๖๙	๗๐ - ๗๔	
- กำหนดมาตรฐานสมรรถนะ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน จำแนกตามวิชาชีพ^{๑๘} ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualification Framework : NQF) - พัฒนาระบบการทดสอบ วัดและประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้^{๑๙} การสะสมหน่วยการเรียนรู้ และการเทียบโอนผลการเรียนของผู้ที่อยู่ในวัยเรียน และประสบการณ์จากการทำงานของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน	● ระบบการทดสอบ วัดและประเมินผล การสะสมหน่วยการเรียนรู้ และการเทียบโอน ระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการเทียบโอนประสบการณ์ ที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย	■	-	■	
๘.๒) การยกระดับคุณวุฒิของกำลังแรงงาน - ปรับรูปแบบ/กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น หลากหลาย สนองตอบความต้องการของผู้เรียนที่อยู่ในกำลังแรงงาน ที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน ได้ตามความถนัด ความสนใจ เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะ เพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาด^{๒๐}	● จำนวนผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน ที่ได้รับการพัฒนาและยกระดับคุณวุฒิ ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ จำแนก ตามระดับ/ประเภทการศึกษา	■	■	■	สถาบันอาชีวศึกษา สถาบันอุดมศึกษา
๙) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ๙.๑) การให้ความรู้เกี่ยวกับเพศวิถีศึกษา โภชนาการ การพัฒนาด้านร่างกาย ที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของผู้เรียน รวมทั้งพ่อแม่ผู้เลี้ยงดู และพ่อแม่ที่เตรียมพร้อม ในการมีบุตร ผ่านสื่อ ดารา สิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์	● จำนวนสื่อ ดารา สิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับเผยแพร่ความรู้ ● จำนวนผู้รับบริการ จำแนกตามช่วงวัย	■	■	■	สธ. พม. อปท. สพฐ.
๙.๒) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์พัฒนาการ ๓ วัย ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต สำหรับผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานในแหล่งเรียนรู้ของชุมชน^{๒๑}	● จำนวนศูนย์พัฒนาการ ๓ วัย ● จำนวนผู้รับบริการ จำแนกตามช่วงวัย	■	■	■	พม.อปท. สธ. สพฐ. สอศ. สกอ. สถานศึกษาในพื้นที่

^{๑๘} หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน ต้องมีความยืดหยุ่น หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาที่สนองตอบความต้องการของผู้เรียน โดยไม่จำกัดเวลา และสถานที่

^{๑๙} ประกอบด้วย ทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

^{๒๐} ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนที่ผ่านการทดสอบ วัดและประเมินผล ไปใช้ในการสะสมหน่วยการเรียนรู้ การเทียบโอน และยกระดับคุณวุฒิตามหลักการของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

^{๒๑} ศูนย์พัฒนา ๓ วัย เป็นศูนย์พัฒนาการสำหรับเด็ก ที่ให้พ่อแม่ ผู้สูงวัยสามารถเข้ามาดูแลเด็กเล็ก โดยให้จัดตั้งในสถานศึกษาที่เปลี่ยนสถานะเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน (สถานศึกษาที่ยุบ เลิก เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อย ไม่ได้คุณภาพมาตรฐาน และไม่มีสภาพของความเป็นโรงเรียน) ซึ่งโอนให้ อปท. รับผิดชอบ ซึ่งสามารถจัดเป็นมุมหนึ่งในแหล่งเรียนรู้ของชุมชน นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผู้ที่อยู่ในชุมชน ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นศูนย์ให้การอบรมและพัฒนาวิชาชีพ ที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชน โดยให้ปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญา เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพ สำหรับการประกอบอาชีพในชุมชน โดยมีสถานศึกษาในพื้นที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ยุทธศาสตร์/มาตรการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย			หน่วยงานรับผิดชอบ หลัก/รอง
		๖๐ - ๖๔	๖๕ - ๖๙	๗๐ - ๗๔	
๙.๓) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบ รวมทั้งกำลังแรงงานที่เคลื่อนย้ายเข้ามาพำนักอาศัยในประเทศไทย เพื่อให้เป็นกำลังแรงงานที่มีคุณลักษณะของความเป็นไทย และอยู่ร่วมกับสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน	● จำนวนสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบ	■	■	■	สพฐ. อปท. ตชด.
	● จำนวนผู้เรียนที่เป็นกลุ่มชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบที่เข้าเรียนในสถานศึกษา				สพฐ. อปท. ตชด.
๙.๔) ส่งเสริมสนับสนุนทุกภาคส่วนของสังคมในการบริจาคเงินเพื่อการศึกษาผ่านมาตรการภาษี ^{๒๒}	● จำนวนผู้เรียนที่ได้รับทุนการศึกษาจากแหล่งทุนที่เป็นของรัฐและมีใช้ของรัฐ				กระทรวงศึกษาธิการ
๙.๕) ส่งเสริมสนับสนุนสถานประกอบการที่มีศักยภาพและความพร้อมให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับสถานศึกษาในการฝึกปฏิบัติ โดยสามารถนำค่าใช้จ่ายมาหักลดหย่อนภาษี	● จำนวนสถานประกอบการที่เข้าร่วมจัดการศึกษากับสถานศึกษา จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา สาขาวิชา				สอศ. สกอ. สถานศึกษา

^{๒๒} การบริจาคเงินทุนการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่ด้อยโอกาส/ยากจน ผู้ที่มีความสามารถพิเศษ ผู้พิการ เป็นค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการเรียน ค่าใช้จ่ายในการเรียน ค่าครองชีพระหว่างเรียน สามารถนำมาหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา/นิติบุคคล

สภาพปัญหาและความท้าทาย และผลที่เกิดขึ้นของระบบการศึกษา

ประเด็น	พัฒนาการศึกษาตามช่วงวัย						
	๐ - ๒ ปี	๓ - ๕ ปี	๖ - ๑๔ ปี	๑๕ - ๑๗ ปี	๑๘ - ๒๑ ปี	๑๕ - ๕๙ ปี	๖๐ ปีขึ้นไป
โอกาสและความเสมอภาค	นโยบายส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของรัฐที่ให้แก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน มิได้เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคแก่พลเมืองในการเข้าถึงการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ เนื่องจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐนอกจากไม่เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ยังสร้างความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้อีกด้วย ผู้เรียนที่ด้อยโอกาส/ยากจน ไม่สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ						
	พ่อแม่ผู้เป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาเด็กยังขาดโอกาสเรียนรู้วิธีการเป็นพ่อแม่ที่ดี ทั้งทางสุขภาพกาย สุขภาพจิต โภชนาการ ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง	เด็กปฐมวัย จำนวน ๓๖๕,๕๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒ ของเด็กในช่วงอายุ ๒-๕ ปี ที่ไม่ได้รับโอกาสในการเข้าเรียนในศูนย์เด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาลเพื่อเตรียมความพร้อม	ผู้เรียนที่ด้อยโอกาส/ยากจน ไม่สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ ประชากรวัยเรียนร้อยละ ๘.๐ ที่ไม่ได้เข้าเรียน ในปี ๒๕๕๖ นักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัด สพฐ. มีอัตราการออกกลางคันประมาณร้อยละ ๐.๐๘ ซึ่งมีแนวโน้มลดลงแต่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ UNESCO ได้คาดประมาณจำนวนเด็กระดับประถมศึกษาที่อยู่นอกโรงเรียน มีประมาณร้อยละ ๔ (อยู่ในเขตเมืองสูงกว่าในชนบท และมีฐานะยากจน)	สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษา : สามัญปี ๒๕๕๖ เท่ากับ ๓๒.๘ : ๖๗.๒ ไม่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและความต้องการของประเทศ เส้นทางความก้าวหน้าทางอาชีพ (Career Path) สำหรับผู้จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ที่ยังขาดความชัดเจน รวมถึงคำตอบแทนมีความแตกต่างจากผู้จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงส่งผลให้นักเรียนเลือกเรียนระดับอุดมศึกษามากกว่า	ผู้สำเร็จการศึกษามีงานทำลดลงจาก ร้อยละ ๗๓.๓๙ ในปี ๒๕๕๕ เป็นร้อยละ ๖๙.๕๗ ในปี ๒๕๕๖	ระบบการวัดและประเมินผล การสะสมหน่วยการเรียนรู้ และการเทียบโอน ไม่เอื้อให้ผู้ที่อยู่ในวัยเรียนและผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานสามารถยกระดับคุณวุฒิการศึกษา และคุณวุฒิวิชาชีพตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ระบบการจ้างงานการกำหนดค่าจ้างพิจารณาจากวุฒิการศึกษา ไม่น่าสมรรถนะของแรงงานมาร่วมพิจารณาด้วย สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพยังไม่สามารถผลักดันเรื่องการประเมินสมรรถนะความสามารถเพื่อให้แรงงานได้รับคำตอบแทนที่เหมาะสมกับสมรรถนะของตนได้อย่างเต็มที่	ผู้สูงวัยขาดการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะความรู้ ที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อการทำงานหลังเกษียณ และสามารถพึ่งตนเองได้ ขาดการส่งเสริมและให้ความสำคัญอย่างจริงจังในประเด็นการถ่ายทอดความรู้ และภูมิปัญญาของผู้สูงวัย ขาดโอกาสในการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องรวมทั้งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต

ประเด็น	พัฒนาการศึกษาตามช่วงวัย						
	๐ - ๒ ปี	๓ - ๕ ปี	๖ - ๑๔ ปี	๑๕ - ๑๗ ปี	๑๘ - ๒๑ ปี	๑๕ - ๕๙ ปี	๖๐ ปีขึ้นไป
			แม้รัฐบาลจะให้สิทธิในการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และสนับสนุนค่าใช้จ่ายอื่นๆ แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะสร้างโอกาสให้เด็กบางกลุ่ม โดยเฉพาะเด็กยากจน และด้อยโอกาสเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ ขาดการแนะแนวการศึกษาต่อในสายสามัญและสายอาชีพที่เหมาะสมกับความสนใจและศักยภาพของนักเรียนอย่างแท้จริง				
คุณภาพและมาตรฐาน	ปี ๒๕๕๕ มีเด็กเล็กที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานระดับปานกลาง ร้อยละ ๒.๑ และระดับปานกลางและรุนแรง ร้อยละ ๙.๒	เด็กแรกเกิดถึง ๕ ปี ที่มีพัฒนาการสมวัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เด็กที่มีภาวะทุพโภชนาการเรื้อรัง และภาวะทุพโภชนาการเฉียบพลัน ในระดับปานกลางและรุนแรง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น	ผลคะแนน O-Net ของนักเรียน ป.๖ และ ม.๓ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ทุกกลุ่มสาระวิชา (ยกเว้นสุขศึกษาฯ และการงานอาชีพฯ) โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก	คะแนน O-Net ของนักเรียน ม.๖ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ทุกกลุ่มสาระวิชา (ยกเว้นสุขศึกษาฯ) ผู้เรียนขาดทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และทักษะการทำงาน	มหาวิทยาลัยไทย ๑๐ แห่ง ที่ติดอันดับสาขาวิชามหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก และมี ๑๑ แห่ง ที่ติดอันดับ ๑ ใน ๓๐๐ มหาวิทยาลัยชั้นนำเอเชีย (QS World University Rankings 2015)	กำลังแรงงานขาดการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศ	ผู้สูงวัยขาดความรู้ในการเตรียมตัวเข้าสู่ผู้สูงวัย ขาดทักษะในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ

ประเด็น	พัฒนาการศึกษาตามช่วงวัย						
	๐ - ๒ ปี	๓ - ๕ ปี	๖ - ๑๔ ปี	๑๕ - ๑๗ ปี	๑๘ - ๒๑ ปี	๑๕ - ๕๙ ปี	๖๐ ปีขึ้นไป
	ปี ๒๕๕๕ มีเด็กเล็กที่มีภาวะทุพโภชนาการเฉียบพลันระดับรุนแรง ร้อยละ ๒.๒ และระดับปานกลางและรุนแรง ร้อยละ ๑๖.๓ ปี ๒๕๕๗ มีเด็กเล็กที่มีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ ๗๒.๕ (ปี ๒๕๕๙ เท่ากับ ร้อยละ ๖๗.๗) หญิงตั้งครรภ์ขาดความรู้ ความเข้าใจในการดูแลตนเอง ระหว่างตั้งครรภ์ ได้รับสารอาหารและไอโอดีนไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทารกในครรภ์และหลังคลอด แม่วัยใสหรือการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เด็กที่เกิดมาด้อยคุณภาพเนื่องจากแม่วัยใสขาดวุฒิภาวะในการดูแลตนเอง ระหว่างตั้งครรภ์	ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสามของ สมศ. พบว่า สถานศึกษา/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีระดับดีและดีมาก เด็กมีความพร้อมศึกษาต่อในชั้นต่อไป ร้อยละ ๙๙.๔๒ ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสามของ สมศ. พบว่า ในระดับก่อนประถมศึกษา มีสถานศึกษาที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน ร้อยละ ๙๖.๙๖ สภาพห้องเรียนไม่เหมาะกับการเรียนการสอน ขาดสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ ฯลฯ	สถานศึกษาขนาดเล็ก ร้อยละ ๒๗.๒ และ ขนาดกลาง ร้อยละ ๒๒.๒ ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก (จำนวนสถานศึกษาขนาดเล็กที่ สมศ. ประเมิน ๒๒,๙๘๓ แห่ง และขนาดกลาง ๖,๒๕๗ แห่ง) ผลการประเมิน TIMSS ในปี ๒๕๕๔ พบว่า ชั้น ม.๒ คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เป็น ๔๒๗ และ ๔๕๑ คะแนน (ค่ากลางเท่ากับ ๕๐๐ คะแนน) โดยประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๒๘ และ ๒๕ ตามลำดับ		มหาวิทยาลัยไทย ๒ แห่ง ที่ติด ๑๐๐ อันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำเอเชีย (THE Asia University Rankings 2015) สถาบันการศึกษา มุ่งผลิตบัณฑิตในเชิงพาณิชย์ เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ และไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ คุณภาพของบัณฑิตขาดทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน กรอบและทิศทางความต้องการกำลังคน จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา สาขาวิชา ขาดความชัดเจน ทำให้การผลิตและการใช้ไม่สอดคล้องกัน	แรงงานที่สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับขาดทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานและขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการทำงาน คนไทยมีการศึกษาเฉลี่ย ๘.๐ ปี ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด (๑๒ ปี) บุคลากรทางด้านการวิจัยและพัฒนา ลดลงจาก ๙.๐๑ คน ในปี ๒๕๕๒ เหลือ ๘.๐ คน ในปี ๒๕๕๔ ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ๑๕ คน ผลิตภาพแรงงานไทยมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ ๕.๒๒ ในปี ๒๕๕๕ เหลือร้อยละ ๒.๙๘ ในปี ๒๕๕๖ ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ร้อยละ ๓.๐ ต่อปี)	

ประเด็น	พัฒนาการศึกษาตามช่วงวัย						
	๐ - ๒ ปี	๓ - ๕ ปี	๖ - ๑๔ ปี	๑๕ - ๑๗ ปี	๑๘ - ๒๑ ปี	๑๕ - ๕๙ ปี	๖๐ ปีขึ้นไป
			ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (สมศ.) พบว่าโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองผ่านการรับรองได้มาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินในสัดส่วนที่สูงกว่าโรงเรียนที่ตั้งอยู่นอกเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ผลคะแนน TIMSS ในปี ๒๕๕๔ ระดับประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนสาธิตมีคะแนนสูงสุด และสูงกว่าโรงเรียนสังกัด สพฐ. และนักเรียนจากโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำคะแนนได้ดีกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งสะท้อนให้เห็นความแตกต่างในคุณภาพและมาตรฐานระหว่างขนาดโรงเรียน และสังกัด		ปริมาณและคุณภาพของงานวิจัยในภาพรวม มีระดับต่ำและไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับสังคมได้เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นในระดับโลกและระดับเอเชีย มีสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพของ สมศ.	ขาดความสมดุลระหว่างค่าจ้างกับผลิตภาพแรงงาน กล่าวคือ ค่าจ้างปรับสูงขึ้น แต่ผลิตภาพแรงงานยังปรับตามไม่ทัน	

ประเด็น	พัฒนาการศึกษาตามช่วงวัย						
	๐ - ๒ ปี	๓ - ๕ ปี	๖ - ๑๔ ปี	๑๕ - ๑๗ ปี	๑๘ - ๒๑ ปี	๑๕ - ๕๙ ปี	๖๐ ปีขึ้นไป
			ผลการสำรวจเพื่อคัดกรองเด็กที่มีปัญหาด้านการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ โดย สพฐ. พบว่าจำนวนนักเรียนชั้น ป.๓ อยู่ในข่ายต้องปรับปรุง ๑๒๗,๘๐๐ คน (จาก ๔๔๕,๐๐๐ คน) ชั้น ป.๖ อยู่ในข่ายต้องปรับปรุง ๗๓,๒๕๐ คน (จาก ๔๔๕,๐๐๐ คน)				
ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา/ ผู้ดูแล	ครู ผู้ดูแลเด็ก ขาดความรู้และทักษะในการดูแลเด็กที่ถูกต้อง	ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก เช่น ผู้เลี้ยงดูเด็ก ไม่เพียงพอ อีกทั้งขาดคุณวุฒิ ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะด้านจิตวิทยาเด็ก เร่งพัฒนาการศึกษาเด็ก โดยไม่คำนึงถึงความพร้อมของเด็ก ส่งผลให้เด็กปฐมวัยเกิดความเครียดและไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ	ครูสอนไม่ครบชั้น ในโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหารไม่ทำหน้าที่การสอนในวิชาที่มีความเชี่ยวชาญ ครูหรือผู้บริหารที่ว่างบางตำแหน่งหรือบางแห่งโดยเฉพาะโรงเรียนชนบทห่างไกล ไม่มีผู้มาขึ้นสมัค และบางครั้งผู้ที่มาขึ้นใบสมัครไม่มีคุณสมบัติตรงหรือครบถ้วนตามต้องการ	ขาดแคลนครูสาขาวิชาคณิต วิทยาศาสตร์ อังกฤษ ฯลฯ และครูช่าง ขาดแคลนครูผู้สอนที่มีคุณภาพ (มีความรู้จริง มีเทคนิคการสอนที่ถูกต้อง และสามารถถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง) ซึ่งจากผลการสอบวัดความรู้ของครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้น ม.ปลายของ สพฐ. พบว่า ครูร้อยละ ๖๐ สอบตกวิชาที่ตนเองสอน	คณาจารย์อุดมศึกษาทั่วประเทศ ยังขาดแคลนทั้งปริมาณและคุณภาพ ในด้านประสบการณ์เทคนิคการสอน และด้านคุณธรรมจริยธรรม	ขาดแคลนครูผู้สอนในระดับอาชีวศึกษาทั้งปริมาณและคุณภาพ ครูอาชีวศึกษาเอกชนเงินเดือนค่อนข้างต่ำ ไม่มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านวิทยฐานะและสวัสดิการต่างๆ ทำให้บัณฑิตอาชีวศึกษาขาดการสนับสนุนเรื่องทุนฝึกอบรมทั้งในและต่างประเทศเพื่อเพิ่มสมรรถนะ ความชำนาญในสาขางานที่สอนอย่างต่อเนื่อง	คนในสังคมควรมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจและสังคม ขาดผู้ดูแลผู้สูงวัย/สถานกึ่งบาลที่มีคุณภาพและมาตรฐาน

ประเด็น	พัฒนาการศึกษาตามช่วงวัย						
	๐ - ๒ ปี	๓ - ๕ ปี	๖ - ๑๔ ปี	๑๕ - ๑๗ ปี	๑๘ - ๒๑ ปี	๑๕ - ๕๙ ปี	๖๐ ปีขึ้นไป
		อัตราส่วนนักเรียนต่อครู ปี ๒๕๕๔ พบว่า - ข้อมูล UIS เท่ากับ ๒๗ : ๑ - ศูนย์พัฒนาเด็ก อปท. เท่ากับ ๒๐ : ๑ - สพฐ. เท่ากับ ๑๖ : ๑ โดยทั้งสองหน่วยงานจัดรูปแบบการให้บริการ การศึกษาแตกต่างกัน โดย อปท. จัดรูปแบบ ศูนย์พัฒนาเด็ก ส่วน สพฐ. จัดรูปแบบชั้นเรียนอนุบาล	การเรียกบรรจุครูของภาครัฐช่วงกลางปี ทำให้ครูภาคเอกชนที่สอบบรรจุได้ต้องลาออกสถานศึกษาเอกชนจึงขาดครู ครูประจำการไปช่วยราชการที่อื่นและไม่มีอัตราบรรจุ ทั้งครูที่ต้องการจ้างเพิ่มหรือทดแทนครูเกษียณ/ลาออก เนื่องจากโรงเรียนไม่ได้รับอัตราคืน			ผู้สอนมีประสบการณ์ไม่เพียงพอที่จะถ่ายทอดให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้	
การบริหารและการจัดการ	หน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่ทั้งผู้กำกับนโยบาย แผน มาตรฐาน ส่งเสริมสนับสนุน ติดตามและประเมินผล (Regulator) และผู้จัดการศึกษา (Service Provider) และบริหารจัดการแบบรวมศูนย์อำนาจ ส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษา ดังนี้ - ตลาดการศึกษาผูกขาดโดยภาครัฐเป็นหลัก - นโยบายของรัฐเกิดการขัดกันซึ่งผลประโยชน์ และเอื้อประโยชน์ต่อสถานศึกษาของรัฐ - ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม โครงสร้างประชากรที่ลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา ส่งผลให้จำนวนโรงเรียนขนาดเล็ก (ต่ำกว่า ๑๒๐ คนต่อโรงเรียน) มีจำนวนเพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ ๕๐ ของจำนวนโรงเรียนของรัฐในปัจจุบัน (๓๒,๐๙๓ โรงเรียน) แนวโน้มจำนวนประชากรวัยเรียนที่ลดลงต่อเนื่องใน ๑๐ - ๑๕ ปีข้างหน้า จะทำให้จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาดำเนินการโดยหลายหน่วยงาน ทั้ง ศธ. และกระทรวงอื่นๆ ซึ่งเป็นไปได้ยากในการบูรณาการการดำเนินงาน และจัดการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน				สถานศึกษามุ่งผลิตกำลังคนตามศักยภาพและความพร้อมของแต่ละสถาบัน แต่ไม่ตอบสนองความต้องการของตลาด แรงงาน และการพัฒนาประเทศ สถานศึกษามีความเป็นอิสระ คล่องตัว แต่ขาดความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (ธรรมาภิบาล)	ขาดความร่วมมือในการผลิตและพัฒนา กำลังคน ขาดระบบกลไกในการประสานความร่วมมือระหว่างฝ่ายผลิต ฝ่ายผู้ใช้ และหน่วยงานนโยบาย	การจัดการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยยังไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะความต้องการ ศักยภาพ และปัญหาของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน

ประเด็น	พัฒนาการศึกษาตามช่วงวัย							
	๐ - ๒ ปี	๓ - ๕ ปี	๖ - ๑๔ ปี	๑๕ - ๑๗ ปี	๑๘ - ๒๑ ปี	๑๕ - ๕๙ ปี	๖๐ ปีขึ้นไป	
	• สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยเฉพาะโรงเรียนอนุบาล มุ่งเน้นจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่เน้นวิชาการมากเกินไป • รูปแบบการเรียนการสอนไม่เอื้อให้นักเรียน/นักศึกษาได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ				• ขาดระบบและกลไกการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษา	• สถาบันอาชีวศึกษาต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างไปเป็นสถาบันอุดมศึกษา ที่เน้นการผลิตวิศวกรรม แทนช่างเทคนิค ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะอาชีพเฉพาะ		
					• สถานประกอบการและสมาคมวิชาชีพ ในการผลิตและพัฒนา กำลังคนที่ตอบสนองความต้องการของตลาด แรงงานตามแนวทางของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ • การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งประเทศยังขาดเอกภาพในการทำงาน และขาดการเชื่อมโยงกับอีก ๔ องค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ ในการบูรณาการและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน	• การผลิตแรงงานไม่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และผู้จบการศึกษาในระดับปวช./ปวส. ไม่เข้าสู่ตลาดแรงงาน แต่ไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ทำให้เกิดสถานะขาดแคลนแรงงานในระดับกลาง • ระบบฐานข้อมูลความต้องการแรงงานขาดความทันสมัยชัดเจน ทำให้ไม่สามารถวางแผนเชื่อมโยงไปยังหน่วยงานต่างๆ เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ • การจัดการเรียนการสอนเน้นการเรียนรู้ภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ		

ประเด็น	พัฒนาการศึกษาตามช่วงวัย							
	๐ - ๒ ปี	๓ - ๕ ปี	๖ - ๑๔ ปี	๑๕ - ๑๗ ปี	๑๘ - ๒๑ ปี	๑๕ - ๕๙ ปี	๖๐ ปีขึ้นไป	
ทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา	• บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายการศึกษา ไม่สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคม (การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่พลเมืองโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย) • แม้รัฐจะมีนโยบายจำกัดการรับข้าราชการ และนโยบายเกษียณอายุราชการก่อนกำหนด ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา แต่อัตราสครูต่อนักเรียนก็มีได้เพิ่มขึ้น (๑ : ๑๙) สะท้อนให้เห็นว่ามีความสูญเปล่าและความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาของภาครัฐ • การจัดสรรเงินของรัฐผ่านด้านอุปทานหรือสถานศึกษา (supply side financing) ซึ่งเป็นการจัดสรรความต้องการของปัจจัยการผลิต ส่งผลให้ - รัฐรับภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษามากกว่าที่ควรจะเป็น - ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดไม่สามารถจัดสรรไปยังแหล่งผลิตบริการที่มีคุณภาพและมาตรฐาน และการลงทุนของรัฐผิดไปจากเป้าหมาย (ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการจำเป็นอย่างแท้จริง) - ขาดการมีส่วนร่วมในการระดมทุนและการสนองทุนเพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม • จำนวนเด็กต่างด้าวที่เพิ่มขึ้นเป็นภาระผูกพันต่องบประมาณการศึกษาสูงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากประเทศไทยมีนโยบายในการเปิดโอกาสทางการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายให้เด็กทุกคน ทุกสัญชาติ ซึ่งในปี ๒๕๕๗ จำนวนเด็กไร้สัญชาติของโรงเรียนสังกัด สพฐ. ที่ได้รับการอุดหนุนการศึกษาจากภาครัฐ มีจำนวน ๖๑,๖๐๗ คน				• การควบคุมทิศทางและการกำกับติดตามการใช้งบประมาณของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ดำเนินการโดยสำนักงานงบประมาณ ซึ่ง สกอ. ไม่มีบทบาทในการพิจารณางบประมาณร่วมด้วย ทำให้การดำเนินงานด้านอุดมศึกษา ในภาพรวมของประเทศ ขาดเอกภาพและมีประสิทธิภาพน้อยเมื่อเทียบกับงบประมาณด้านอุดมศึกษาซึ่งเท่ากับร้อยละ ๔.๒ ของ GDP		• ระบบอาชีวศึกษาได้รับงบประมาณต่อหัวต่ำกว่าสายสามัญ ทั้งที่วิทยาลัยอาชีวศึกษามีต้นทุนการจัดการศึกษาสูงกว่า เนื่องจากต้องลงทุนเครื่องจักรและวัสดุสำหรับการฝึก	• การจัดสวัสดิการสังคมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของผู้สูงอายุแต่ละคน
อื่นๆ						• การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุ (ageing society) มากขึ้นในอนาคต ส่งผลต่อการวางแผนการพัฒนากำลังคน โดยเฉพาะการพัฒนากำลังแรงงานใหม่ให้สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาในอนาคต		

ภาคผนวก ข.
สภาพบริบททางเศรษฐกิจและสังคม
ของประเทศไทย

สภาพบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย^๑

ด้านเศรษฐกิจ

- การขยายตัวทางเศรษฐกิจ พบว่า เศรษฐกิจไทยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ ๖.๑ ในช่วงปี ๒๕๐๔ - ๒๕๕๗ ส่งผลให้รายได้ประชาชาติต่อหัว (GNI per Capita) ในปี ๒๕๕๓ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๕๖,๖๔๓ บาท (๔,๙๓๗ เหรียญสหรัฐฯ) ทำให้ธนาคารโลกขยับฐานะประเทศไทยเป็นประเทศรายได้ปานกลางตอนบน (Upper Middle Income Country) และในปี ๒๕๕๗ รายได้ประชาชาติต่อหัว (GNI per Capita) เพิ่มขึ้นเป็น ๑๘๕,๔๑๔ บาท (๕,๗๐๗ เหรียญสหรัฐฯ) ในขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว (GDP per Capita) เท่ากับ ๒๐๒,๗๙๕ บาท (๖,๑๐๘ เหรียญสหรัฐฯ)

- เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า แม้ว่าเศรษฐกิจไทยจะประสบปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจรุนแรงในปี ๒๕๒๔ และปี ๒๕๔๐ แต่การดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหารวมทั้งการรักษาวินัยทางการเงินและการคลังอย่างเคร่งครัด ทำให้เศรษฐกิจไทยกลับเข้าสู่เสถียรภาพและแข็งแกร่งขึ้นซึ่งเห็นได้จากสัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP และสัดส่วนหนี้สินต่างประเทศต่อ GDP คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๒ และ ๓๓.๔ ตามลำดับ ในปี ๒๕๕๖ ซึ่งต่ำเป็นลำดับที่ ๙๘ ของโลก (จาก ๑๘๓ ประเทศ) และลำดับที่ ๖๖ ของโลก (จาก ๒๑๘ ประเทศ) และมีเงินสำรองเงินตราต่างประเทศเท่ากับ ๑๖๗.๒

^๑ ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔), เอกสารประกอบการประชุมประจำปี ๒๕๕๘ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ล้านเหรียญสหรัฐฯ ทำให้ค่าเงินบาทมีเสถียรภาพ ซึ่งสะท้อนความเข้มแข็งของปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติที่มีต่อประเทศไทย

- โครงสร้างทางเศรษฐกิจ พบว่า โครงสร้างการผลิตมีการเปลี่ยนผ่านจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้นตามแนวนโยบายของการพัฒนาภาครัฐและแรงขับเคลื่อนจากพลวัตของเศรษฐกิจโลก ผ่านการสั่งสมองค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิตอย่างต่อเนื่อง ทำให้โครงสร้างการผลิตภาคอุตสาหกรรมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นและมีการเปลี่ยนผ่านจากโครงสร้างการผลิตอุตสาหกรรมขั้นปฐมเป็นโครงสร้างการผลิตอุตสาหกรรมพื้นฐาน ทำให้ประเทศไทยขยับฐานะจากประเทศรายได้ปานกลางขั้นต่ำ (Lower Middle Income Country) มาเป็นประเทศรายได้ปานกลางชั้นกลาง (Middle Middle Income Country) รวมทั้งการสั่งสมเทคโนโลยีการผลิตและพัฒนาอุตสาหกรรมขั้นส่วนภายใต้เครือข่ายการผลิตของบริษัทแม่ในต่างประเทศและการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนทุนไทย เช่นเดียวกับการผลิตสาขาบริการที่มีความหลากหลาย มีความเชี่ยวชาญ มีการใช้เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น ทำให้สามารถขยับฐานะเป็นประเทศรายได้ปานกลางชั้นสูง (Upper Middle Income Country)

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ และช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ประกอบด้วย

- การขยายตัวทางเศรษฐกิจชะลอตัวลงอย่างรวดเร็วและมีความผันผวนมากขึ้น โดยอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยลดลงเหลือร้อยละ ๓.๒ ต่อปี ในช่วง ๘ ปีที่ผ่านมา เมื่อเทียบกับอัตราขยายตัวโดยเฉลี่ย

ร้อยละ ๕.๗ ต่อปี ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (๒๕๔๕ - ๒๕๕๙)

- การเพิ่มผลิตภาพการผลิตของปัจจัยแรงงานเป็นไปอย่างล่าช้า เนื่องจาก ๑) การเคลื่อนย้ายปัจจัยแรงงานจากภาคเกษตรซึ่งผลิตภาพการผลิตและรายได้ต่อหัวต่ำไปสู่ภาคการผลิตที่มีผลิตภาพการผลิตและรายได้ต่อหัวสูงกว่า (Transformation Rate) ช้าลงตามลำดับ และเข้าสู่ภาวะทรงตัวในช่วงปี ๒๕๕๒ ๒) ขาดการใช้เทคโนโลยีและสินค้าทุนที่เหมาะสมกับการเพิ่มผลิตภาพการผลิตของแรงงาน ๓) ความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการของตลาดแรงงานและคุณภาพของแรงงาน ๔) ขาดการรวมกลุ่มในการผลิตภาคเกษตรเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์จากการประหยัดเนื่องจากขนาด ทำให้การทำงานต่ำระดับอยู่ในเกณฑ์สูง ๕) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างล่าช้า การลดลงของแรงขับเคลื่อนจากปัจจัยแรงงานทั้งในด้านขนาดของกำลังแรงงานและผลิตภาพการผลิตของแรงงาน ส่งผลให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยลดลง ทั้งในส่วนการผลิตที่ใช้แรงงานและการผลิตสินค้าในส่วนที่เป็นกึ่งทุนเข้มข้น

- ผลิตภาพการผลิตของปัจจัยการผลิตมีแนวโน้มปรับตัวลดลงตามความล่าช้าในการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยี การลดลงของการลงทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจ และการลดลงของแรงขับเคลื่อนจากผลิตภาพการผลิตของปัจจัยแรงงาน ทำให้ผลิตภาพการผลิตของปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและหลุดพ้นจากการเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลาง

- หนี้สาธารณะที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓๗.๙ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ เป็นร้อยละ ๔๑.๗ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ซึ่งเป็น

ผลจากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจระยะสั้น ทำให้การใช้มาตรการทางการคลังสำหรับการกระตุ้นเศรษฐกิจและการพัฒนาศักยภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจเริ่มกลายเป็นข้อจำกัดในระยะต่อไป แม้ว่าจะดำเนินการภายใต้กรอบวินัยทางการคลัง

- การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรมได้รับการยกระดับดีขึ้น แต่ต่ำกว่ากลุ่มประเทศรายได้ชั้นสูง โดยในปี ๒๕๕๘ อันดับความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่ในอันดับที่ ๔๗ และด้านเทคโนโลยีอยู่ในอันดับที่ ๔๔ จาก ๖๖ ประเทศ ที่จัดอันดับโดย IMD ซึ่งลดลงจากอันดับที่ ๓๗ และ ๔๓ ในปี ๒๕๕๑ ตามลำดับ นอกจากนี้ ค่าเฉลี่ยการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาต่อ GDP เท่ากับร้อยละ ๐.๒๗ ในช่วงปี ๒๕๔๓ - ๒๕๕๖ โดยในปี ๒๕๕๖ สัดส่วนการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๐.๔๗ ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้ว อาทิ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย มีสัดส่วนการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเท่ากับร้อยละ ๔.๑๕ ๓.๔๗ ๒.๘๑ และ ๒.๑๘ ในปี ๒๕๕๖ ตามลำดับ

ด้านสังคม

- ผลที่เกิดขึ้นจากอัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดลงจากร้อยละ ๑.๖๒ ในปี ๒๕๕๘ เป็นร้อยละ ๑.๓๐ ในปี ๒๕๘๓ เป็นผลให้โครงสร้างประชากรมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย เนื่องจากโครงสร้างประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีจำนวนลดลงในขณะที่ประชากรสูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดย

- กลุ่มประชากรวัยเด็กลดลงจาก ๑๑.๗๙ ล้านคน ในปี ๒๕๕๘ เหลือเพียง ๘.๑๗ ล้านคน ในปี ๒๕๘๓ อีกทั้งยังมีปัญหาพัฒนาการไม่สมวัยและการตั้งครรภ์ในกลุ่มวัยรุ่นที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

- กลุ่มประชากรวัยแรงงานลดลงจาก ๔๓.๐ ล้านคน เป็น ๓๕.๒ ล้านคน ในช่วงเวลาเดียวกัน อีกทั้งยังมีปัญหาผลิตภาพของแรงงานต่ำ ซึ่งเห็นได้จากผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา (๒๕๔๘ - ๒๕๕๗) เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ ๒.๔ ต่อปี ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ มาเลเซีย ๑ เท่าตัว และสิงคโปร์ ๕ เท่าตัว นอกจากนี้ กำลังแรงงานกว่าร้อยละ ๖๕.๑ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่า

- ประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก ๑๐.๓ ล้านคน (ร้อยละ ๑๖.๒) เป็น ๒๐.๕ ล้านคน (ร้อยละ ๓๒.๑) ในช่วงเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ ยังส่งผลให้ขนาดของครัวเรือนโดยเฉลี่ยลดลงจาก ๓.๘ คนต่อครัวเรือน ในปี ๒๕๔๓ เป็น ๓.๕ คนต่อครัวเรือนในปี ๒๕๕๖ และอัตราพึ่งพา (Dependency Ratio) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๕๕.๒๒ ในปี ๒๕๕๓ เป็นร้อยละ ๕๗.๕ ต่อประชากรวัยแรงงาน ในปี ๒๕๕๘ ตามลำดับ

- ผลจากความก้าวหน้าด้านสาธารณสุข ทำให้อายุเฉลี่ยของคนไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจาก ๗๑.๙๓ ปี และ ๗๘.๘๒ ปี สำหรับเพศชายและเพศหญิง ในปี ๒๕๕๗ เป็น ๗๓.๒๘ และ ๘๐.๑๐ สำหรับเพศชายและเพศหญิง ในช่วงปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๓ ตามลำดับ รวมทั้งระบบหลักประกันสุขภาพที่คนไทยกว่าร้อยละ ๙๙.๙ ได้รับจากระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ร้อยละ ๗๓.๘ ระบบประกันสังคม ร้อยละ ๑๖.๗ และระบบสวัสดิการรักษายาบาล/ข้าราชการรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ ๗.๑

- สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยแม้ว่าจะมีแนวโน้มลดลง ซึ่งเห็นได้จาก สัดส่วนของคนจนลดลงจากร้อยละ ๒๐.๐๔ (จำนวนคนยากจน ๑๒.๗ ล้านคน) ในปี ๒๕๕๐ เหลือร้อยละ ๑๐.๙๔ (จำนวนคนยากจน ๗.๓ ล้านคน) ในปี ๒๕๕๖ โดยที่ความยากจนยังกระจุกตัวหนาแน่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ และยังมีปัญหาของความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ ซึ่งเห็นได้จากค่าสัมประสิทธิ์ความ

ไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ด้านรายได้ ลดลงจาก ๐.๔๙๙ ในปี ๒๕๕๐ เหลือ ๐.๔๖๕ ในปี ๒๕๕๖ โดยที่ความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มคนที่รวยที่สุดกับกลุ่มคนที่จนที่สุดมีความแตกต่างกัน ๓๔.๙ เท่า ในปี ๒๕๕๖ ซึ่งกลุ่มคนที่รวยที่สุดร้อยละ ๑๐ ถือครองรายได้สูงสุดคิดเป็นร้อยละ ๓๖.๘ ของรายได้ทั้งหมด ในขณะที่กลุ่มคนที่จนที่สุดร้อยละ ๑๐ ถือครองรายได้เพียงร้อยละ ๑.๑ ของรายได้ทั้งหมด

- ความเป็นสังคมเปิดทำให้การเคลื่อนไหวของวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งมาพร้อมกับการเคลื่อนย้ายของทุน แรงงาน ซึ่งมีเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นแรงขับเคลื่อน ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างและรากฐานวัฒนธรรมไทย กลายเป็นสังคมที่ให้คุณค่ากับทรัพย์สินและความมั่งคั่ง เน้นความสะดวกสบาย ความสนุกสนาน ขาดความรับผิดชอบ เห็นแก่ตัว ละเลยเรื่องความมีวินัย ขาดความเสียสละ ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตลอดจนละเลยขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม และมีความขัดแย้งทางความคิดและไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- การขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง ประกอบกับค่านิยมและพฤติกรรมในการบริโภคที่เปลี่ยนไป ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มุ่งเอารัดเอาเปรียบ ทำให้ทรัพยากรถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ส่งผลเสียต่อมลภาวะทางอากาศ น้ำ เสียง ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะมูลฝอย รวมทั้งกากของเสียจากภาคอุตสาหกรรมที่สร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่ภัยพิบัติธรรมชาติ ภาวะโลกร้อน และการปล่อยก๊าซเรือนกระจก นำมาซึ่งความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประเมินค่ามิได้ และต้องใช้ทรัพยากรในการแก้ปัญหาและ

ผลกระทบต่อเมืองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งสร้างภาระกับสังคมและงบประมาณของรัฐในระยะยาว

สภาพบริบทด้านการศึกษาของประเทศไทย^๒

๑. ด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา

■ อัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรกลุ่มอายุ จำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๑ - ๒๕๕๖ พบว่า

- การศึกษาภาคบังคับ มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ ๑๐๑.๕ ในปี ๒๕๕๑ เป็นร้อยละ ๙๖.๗ ในปี ๒๕๕๗ โดยระดับการศึกษาที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นคือระดับก่อนประถมศึกษา โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๑๓.๐ เป็นร้อยละ ๑๑๖.๓ ระดับการศึกษาที่มีแนวโน้มลดลง ได้แก่ ประถมศึกษา และมัธยมต้น ลดลงจากร้อยละ ๑๐๕.๒ และ ๙๔.๙ เป็น ๑๐๐.๔ และ ๘๙.๙ ในช่วงเวลาเดียวกัน ตามลำดับ

- มัธยมศึกษาตอนปลาย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๖๗.๙ เป็นร้อยละ ๗๖.๘ ในช่วงเวลาเดียวกัน ตามลำดับ โดยสายสามัญ และสายอาชีพ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๔๑.๖ และ ๒๖.๓ เป็นร้อยละ ๕๒.๐ และ ๒๔.๘ ในช่วงเวลาเดียวกัน ตามลำดับ

- ระดับอุดมศึกษา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓๙.๕ เป็นร้อยละ ๔๙.๓ ในช่วงเวลาเดียวกัน ตามลำดับ โดยระดับปริญญาตรี เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๒๙.๓ เป็นร้อยละ ๔๐.๘ ส่วนอนุปริญญา ลดลงจากร้อยละ ๑๙.๙ เป็นร้อยละ ๑๖.๙ ในช่วงเวลาเดียวกัน ตามลำดับ

^๒ ที่มา : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ๒๕๕๘

■ อัตราการคงอยู่ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมต้น มีแนวโน้มลดลง เหลือร้อยละ ๙๓.๑ และ ๙๒.๗ ในปีการศึกษา ๒๕๕๖ ส่วนระดับมัธยมปลายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๘๖.๒ จำแนกเป็น สายสามัญและสายอาชีพ ร้อยละ ๘๙.๕ และ ๘๐.๖ ในเวลาเดียวกัน ตามลำดับ

■ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยอายุ ๑๕ – ๕๙ ปี เพิ่มขึ้น จาก ๘.๘ ปี ในปี ๒๕๕๑ เป็น ๙.๐ ปี ในปี ๒๕๕๗

๒. ด้านคุณภาพการศึกษา

■ ร้อยละของเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ ๕ ปี ที่มีพัฒนาการสมวัย เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๖๗.๗ ในปี ๒๕๕๐ เป็นร้อยละ ๗๒.๕ ในปี ๒๕๕๗

■ ร้อยละของเด็กอายุ ๐ – ๕ ปี ที่มีภาวะทุพโภชนาการ ระดับรุนแรง โดยมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน มีภาวะทุพโภชนาการเรื้อรัง (ความสูงเทียบกับอายุ) และมีภาวะทุพโภชนาการเฉียบพลัน (น้ำหนักเทียบกับความสูง) ปี ๒๕๕๕ เท่ากับร้อยละ ๒.๑ ๕.๙ และ ๒๒ ตามลำดับ

■ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (O-NET) ในกลุ่มสาระหลัก ปีการศึกษา ๒๕๕๒ – ๒๕๕๗ จำแนกตามระดับชั้น พบว่า

- ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ทุกวิชาที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ยกเว้นวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาสุขศึกษาและพลศึกษา และวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ที่มีคะแนนเฉลี่ยเกินร้อยละ ๕๐

- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ทุกวิชาที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ยกเว้นวิชา สุขศึกษาและพลศึกษา ที่มีคะแนนเฉลี่ยเกินร้อยละ ๕๐ และวิชาภาษาไทย ที่มีคะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างจากปี ๒๕๕๒

- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ วิชาที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ อาทิ ภาษาไทย การงาน อาชีพและเทคโนโลยี วิชาที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคงเดิม อาทิ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และศิลปะ และวิชาที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลง อาทิ คณิตศาสตร์ ยกเว้น วิชาสุขศึกษาและพลศึกษา ที่มีคะแนนเฉลี่ยเกินร้อยละ ๕๐

- หากจำแนกตามกลุ่มสาระวิชาและระดับชั้น พบว่า เกือบทุกวิชามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลงเมื่อเข้าสู่ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

- หากจำแนกตามภูมิภาค พบว่า กรุงเทพฯ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศทุกวิชา รองลงมาคือภาคกลาง และภาคใต้ ส่วนภาคที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำสุดสองลำดับสุดท้ายทุกวิชา ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ

■ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (N-NET) ปีการศึกษา ๒๕๕๔ - ๒๕๕๗ จำแนกตามระดับการศึกษาและสาระ พบว่า

- ระดับประถมศึกษา ทุกสาระวิชามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ โดยสาระวิชาที่คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีแนวโน้มลดลง อาทิ ทักษะการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน การประกอบอาชีพ ทักษะการดำเนินชีวิต ส่วนสาระด้านการพัฒนาสังคม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สาระวิชามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเกินกว่าร้อยละ ๕๐ มีเพียงสาระด้านทักษะการเรียนรู้ ส่วนสาระวิชามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ และมีแนวโน้มลดลง อาทิ ด้านการประกอบอาชีพ ทักษะการดำเนินชีวิต

และการพัฒนาสังคม ส่วนสาระด้านความรู้พื้นฐานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทุกสาระวิชามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ และมีแนวโน้มลดลงทุกสาระหลัก

■ เวลาเฉลี่ยที่คนไทยอายุ ๖ ปีขึ้นไป ใช้ในการอ่านหนังสือนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงาน ลดลงจาก ๓๙ นาทีต่อวัน ในปี ๒๕๕๑ เป็น ๓๗ นาทีต่อวัน ในปี ๒๕๕๖ โดยกลุ่มเยาวชน (๑๕ - ๒๔ ปี) มีเวลาในการอ่านมากที่สุด ๕๐ นาทีต่อวัน รองลงมาได้แก่ กลุ่มวัยเด็ก (๖ - ๑๔ ปี) มีเวลาในการอ่าน ๔๖ นาทีต่อวัน โดยภาคที่มีเวลาในการอ่านหนังสือมากที่สุด ได้แก่ กรุงเทพฯ รองลงมาได้แก่ ภาคใต้ และภาคกลาง

■ การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา โดย IMD แม้ว่าผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศจะลดลง ๑ อันดับ จากอันดับที่ ๒๙ ในปี ๒๕๕๗ เป็นอันดับที่ ๓๐ ในปี ๒๕๕๘ และเป็นอันดับที่สามในกลุ่มประเทศอาเซียน รองจากสิงคโปร์ และมาเลเซีย แต่อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของไทยเพิ่มขึ้น ๖ อันดับ จากอันดับที่ ๕๔ เป็นอันดับที่ ๔๘ ในช่วงเวลาเดียวกันตามลำดับ โดยมีตัวชี้วัดย่อยด้านการศึกษาที่เป็นจุดเด่นและเป็นตัวชี้วัดใหม่ที่เพิ่มขึ้นในปี ๒๕๕๗ ๒ ตัวชี้วัด ได้แก่ ร้อยละของงบประมาณภาครัฐที่ใช้ในการศึกษาต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และร้อยละของผู้หญิงที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ส่วนตัวชี้วัดย่อยด้านการศึกษาที่มีอันดับดีขึ้นมากที่สุด ๒ ตัวชี้วัด ได้แก่ อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรวัย ๑๕ ปีขึ้นไป และอัตราการเข้าเรียนสู่ทุกระดับมัธยมศึกษา และตัวชี้วัดที่มีอันดับลดลง ได้แก่ ตัวชี้วัดอัตราส่วนนักเรียนต่อครูระดับมัธยมศึกษา (ตัวชี้วัดด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา) ตัวชี้วัด

ความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน ตัวชี้วัดความคิดเห็นต่อทักษะด้านภาษา (ตัวชี้วัดกลุ่มคุณภาพการศึกษา) ตัวชี้วัดประชากรที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตัวชี้วัดนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาในประเทศ (ตัวชี้วัดกลุ่มการอุดมศึกษา) ตัวชี้วัดความคิดเห็นต่อการตอบสนองความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย และตัวชี้วัดความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาสาขาบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความต้องการภาคธุรกิจ (ตัวชี้วัดกลุ่มคุณภาพการศึกษาที่ตอบสนองต่อภาคธุรกิจ)

- จำนวนคดีเด็กและเยาวชน (อายุ ๑๐ – ๑๘ ปี) ที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีแนวโน้มลดลงจาก ๔๖,๙๘๑ คน ในปี ๒๕๕๑ เหลือ ๓๗,๔๓๓ คน ในปี ๒๕๕๖

- จำนวนเด็กอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ที่ตั้งครรภ์และคลอดบุตร เพิ่มขึ้นจาก ๓,๐๔๓ คน ในปี ๒๕๕๑ เป็น ๓,๖๘๐ คน ในปี ๒๕๕๖

- อัตราการรู้หนังสือของประชากรอายุ ๖ ปีขึ้นไป ในปี ๒๕๕๖ คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๑ จำแนกเป็นด้านการอ่านหนังสือ เขียนหนังสือได้ และคำนวณได้ ร้อยละ ๙๔.๘, ๙๔.๑ และ ๙๓.๘ ตามลำดับ

- ร้อยละของกำลังแรงงานที่จบมัธยมศึกษาขึ้นไป เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๔๓.๑๒ ในปี ๒๕๕๑ เป็นร้อยละ ๕๑.๐๔ ในปี ๒๕๕๗ โดยระดับอุดมศึกษามีสัดส่วนเพิ่มขึ้นมากที่สุด จากร้อยละ ๑๔.๙๓ เป็นร้อยละ ๑๙.๘๓ รองลงมาเป็นระดับมัธยมปลาย และมัธยมต้น ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๒.๙๑ และ ๑๕.๒๙ เป็นร้อยละ ๑๕.๑๖ และ ๑๖.๐๕ ในช่วงเวลาเดียวกัน ตามลำดับ

- ทักษะด้านภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการของประเทศไทย ปี ๒๕๕๒ – ๒๕๕๗ อยู่ในอันดับที่ลดลงจากอันดับที่ ๔๓

ในปี ๒๕๕๑ เป็นอันดับที่ ๕๑ ในปี ๒๕๕๗ จากจำนวนประเทศที่จัดอันดับ ๕๗ และ ๖๐ ประเทศ ตามลำดับ

- จำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาเทียบเท่าเต็มเวลาต่อประชากร ๑,๐๐๐ คน เพิ่มขึ้นจาก ๐.๖๕ ในปี ๒๕๕๑ เป็น ๐.๘๐ ในปี ๒๕๕๖ และอยู่ในอันดับที่ลดลงจากอันดับที่ ๔๗ เป็นอันดับที่ ๕๓ โดย IMD โดยงบวิจัยและพัฒนาต่อ GDP เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๐.๒๒ ในปี ๒๕๕๑ เป็นร้อยละ ๐.๓๙ ในปี ๒๕๕๕

- การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของประชากรอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๒๒.๕ และ ๑๗.๓ ในปี ๒๕๕๑ เป็นร้อยละ ๓๑.๗ และ ๓๑.๖ ในปี ๒๕๕๗

๓. ด้านบริหารจัดการ

- การศึกษาขั้นพื้นฐาน :

- บริหารและจัดการศึกษาแบบรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลาง สถานศึกษาขาดความอิสระ คล่องตัวในการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากร เพื่อการศึกษาที่สามารถแสดงความรับผิดชอบต่อผู้เรียน

- การรับรู้ข้อมูลในตลาดการศึกษาที่ไม่เท่ากัน ทั้งผู้ผลิตบริการและผู้ซื้อบริการการศึกษา ทำให้กลุ่มที่มีความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานมากกว่ากลุ่มคนที่ด้อยโอกาส/ยากจน

- ความสามารถของตลาดในการตอบสนองมีมากกว่าความต้องการของผู้รับบริการ เนื่องจากโครงสร้างประชากรที่ลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในอีก ๑๐ - ๒๐ ปีข้างหน้า และนำมาซึ่งความสูญเปล่าและความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของรัฐ

- การผูกขาดการจัดการศึกษาโดยรัฐ ผ่านนโยบายและมาตรการของรัฐที่เอื้อประโยชน์ต่อสถานศึกษาของรัฐ รวมทั้งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ไม่สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นผลให้ขาดการมีส่วนร่วมในการระดมทุนและการสนองทุนเพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยทรัพยากรเพื่อการศึกษามาจากภาครัฐเป็นหลัก

■ การศึกษาหลังมัธยมศึกษาตอนปลาย (อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา)

- แม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะเป็นนิติบุคคล มีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการ แต่ก็ยังมีสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งมีปัญหาด้านธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบ

- ขาดแคลนกำลังคนระดับกลาง (สายอาชีพ) แม้รัฐจะมีนโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี สหกิจศึกษา และให้เงินกู้ยืมแก่ผู้เรียน แต่ก็ไม่สร้างแรงจูงใจให้ประชากรวัยเรียนเข้าศึกษาในสายอาชีพ

- สถาบันอุดมศึกษาผลิตกำลังคนตามศักยภาพและความสามารถของแต่ละสถาบัน มุ่งผลิตเชิงพาณิชย์ เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ อีกทั้งไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ส่งผลให้เกิดปัญหาการว่างงานของผู้จบระดับอุดมศึกษา ปัญหาการทำงานต่ำกว่าระดับ และการเรียนต่อในระดับบัณฑิตศึกษาระหว่างรอหางานทำ

